

VLADIMÍR DANÍŠ

Robert Wiliam Seton-Watson a začiatky projektu *The New Europe*

This paper deals with the beginning of the unknown activity of the famous person of the Slovak history of 20th century Robert Wiliam Seton-Watson. He did unique unconventional project named *The New Europe*. Its plan was to affect to public of Great Britain and British politicians for their support of the reconstruction of Europe after Great War on the basis of fair solution of small nations in the Central and South Europe including Slovak. This project had two parts: weekly revue with same name *The New Europe* and 2 communities. One of them has been created by some famous academics and experts of Europe who published their articles in this weekly magazine. They have been united informally around it and we can call them *NewEuropeans*. Other was official named *The New Europe Society* and its members were the known individualities of British society a politicians. They had to do a personal lobbying among the representants of British government for the support of the fight of small nations. The project *The New Europe* did a lot for their freedom including Slovaks.

Key words: R. W. Seton-Watson; reconstruction of Europe; rights of the small nations; Slovak nation; T. G. Masaryk; pangermanism; hungarism; the project *The New Europe*; *NewEuropeans*; the revue *The New Europe*; *The New Europe Society*

Na úvod

Určení príslušníci inteligencie dobrovoľným a zaniateným prístupom k spoločenskému daniu zvykli zohrávať špecifickú úlohu v dejinách spoločnosti. Ako elita tej-ktorej národnej pospolitosti sa zvyčajne kriticky vyjadrovali k rôznym neriešeným problémom, ktoré sa stali prekážkou a brzdu spoločenského progresu. Ich dôrazný vplyv sa o to viac prejavil, ak sa niekoľkí sformovali do neformálneho zoskupenia s cieľom zmeniť statiku vecí verejných. Boli si vedomí toho, že pôsobiť efektívne na spoločnosť môžu vtedy, ak svoje idey, názory a postoje budú prezentovať prostredníctvom tlačovín. Zvykli sa združovať okolo nejakého periodika, podľa názvu ktorého sa zvyčajne odvodzovalo aj ich pomenovanie. Takúto skupinu iniciovala výrazná charizmatická osobnosť, ktorá svojím programom, určitou víziou dokázala získať ďalších jej stúpencov. Jednou z nich bola aj osobnosť slovenských dejín Robert Wiliam Seton-Watson¹, ktorému sa poda-

¹ Robert Wiliam Seton-Watson mal svoje druhé meno po otcovi a prvú časť priezviska po matke. Narodil sa 20. augusta 1879 v Londýne v rodine škótskeho pôvodu, ktorý často zdôrazňoval. Dôkazom toho je i jeho prvá knižná prvotina, básnická zbierka s názvom *Scotland Forever and Other Poems* (Škótsko navždy a iné básne), ktorú vydal ako 19-ročný roku 1898. Obaja rodičia mali škótsky pôvod, otec Wiliam Livingston Watson sa uplatnil ako úspešný právnik vo významných britských podnikateľských, poisťovacích a obchodných spoločnostiach, kde zastával dôležité riadiace

rilo okolo seba združiť vo Veľkej Británii takýchto dobrovoľníkov. Predovšetkým to boli jeho názory a postoje v otázke riešenia malých utláčaných národov Európy na začiatku 20. storočia, vrátane Slovákov.² V konečnom dôsledku svoju víziu a s tým spojený program sformuloval ako projekt *The New Europe*, okolo ktorého vytvorené zoskupenie zohralo pozitívnu úlohu vo vytýčenom uvedenom ciele. Napokon, svedčí o tom skutočnosť, že po určitom čase sa britskí politici rozhodli riešiť slovenskú otázku v spojitosti s českou podľa programových intencií projektu, vytvorením si spoločného štátu. To znamenalo vymaniť sa z ujarmeného habsburského impéria a zastavenie maďarizácie slovenského národa v jej vrcholnom štádiu. Cesta Seton-Watsona k tomuto projektu mala svoju logiku, pretože jeho vzniku, resp. myšlienke vytvoriť ho predchádzala jeho aktívna činorodá práca, ako publicistická, tak praktická, v angažovaní sa o zlepšenie postavenia utláčaných Slovákov a iných národností v Rakúsko-Uhorsku. Napokon, obdobie, v ktorom vyvíjal svoje aktivity, je z hľadiska formovania sa samostatného slovenského národa s náležitými atribútmi veľmi dôležité. Tento proces v prípade Slovákov na rozdiel od susedných národov bol veľmi zložitý a mnohoraký. Pritom naň vplývali vnútorné a vonkajšie faktory, ktoré mali často protirečivý a odstredivý charakter. Nacionalizmus popri priemyselnej revolúcii, marxizme a anarchizme prinieslo „dlhé“ 19. storočie a slovenský národný pohyb v tomto období sa stal organickou súčasťou celoeurópskeho nacionálneho hnutia a presiahol až do začiatku 20. storočia. Jeho najväčším a najdôslednejším zahraničným pozorovateľom bol práve Seton-Watson.³

Seton-Watsonova iniciatíva *The New Europe* sa skladala z dvoch základných zložiek. Prvú predstavovalo odborné týždenné periodikum vážneho charakteru s rovnomenným názvom *The New Europe*. Svojimi článkami malo oboznamovať širokú verejnosť a jej predstaviteľov s malými národmi, vrátane Slovákov, ich postavením a pomáhať im riešiť ich spoločenský status, ktorý bol zo všetkých najkomplicovanejší.⁴ *The New Europe* bol týždenník, ktorý vychádzal v Londýne v rozpätí rokov 1916 až 1920. Samotný názov vyjadroval, že bude presadzovať projekt nového usporiadania Európy po skončení I. svetovej vojny. Svojím obsahovým zameraním a formou písania jednotlivých príspevkov ho možno charakterizovať ako politologický a historický časopis. Jeho hlavným aktérom a editorom bol práve R. W. Seton-Watson. Zavŕšila sa tým jeho dlhodobjšia snaha vydávať periodikum vážneho charakteru, v ktorom by sa systematicky

posty. Pomerne väčší nadobudnutý kapitál investoval do kúpy dvoch rozsiahlych majetkových usadlostí a zámkov v Balmanne a Aytone roku 1888 v Škótsku. Aj táto skutočnosť svedčí o blízkom vzťahu rodiny Watsonovej ku škótskej krajine. Zomrel však pomerne skoro ako 50-ročný v roku 1903. Mladý Seton-Watson zrejme po ňom zdedil manažérske schopnosti a zručnosti, ktoré uplatnil pri nadväzovaní rôznych kontaktov. Jeho matka Alžbeta Lintsayová Setonová pochádzala zo starobylého škótskeho šľachtického rodu Seton. Zomrela ešte počas synových štúdií roku 1899 ako 49-ročná. Seton-Watson zrejme zdedil po jej otcovi gény na písanie histórie, nakoľko bol známy spisovateľ historických tém a tiež advokát. Pravdepodobne táto skutočnosť ho motivovala vydať sa na dráhu historika. Pozri k tomu SETON-WATSON, Hugh and Christopher: *The Making of a New Europe*, R. W. Seton-Watson and the last years of Austria-Hungary, London: Methuen 1981, s.1 – 7.

² Blížšie DANIŠ, V.: R. W. Seton-Watson a slovenská otázka v Rakúsko-Uhorsku na začiatku 20. storočia. In: *Acta Nitriensiae* 14, zborník FF UKF, Nitra: Filozofická fakulta UKF, 2013, s.10 – 35.

³ Pozri k tomu DANIŠ, V.: R. W. Seton-Watson, obranca práv Slovákov a iných utláčaných národov rakúskej monarchie. In: *Studia Politica Slovaca*, Časopis pre politické vedy, najnovšie politické dejiny a medzinárodné vzťahy, Bratislava: SAV, Ústav politických vied, č. 1, roč. V, 2012, s. 94 – 107.

⁴ Slovensko sa považovalo de facto za horné Uhorsko (po maďarsky Felvidék). Gogolak tento stav výstižne charakterizuje ako „*škodlivý jav typický pre neľudskosť a zvrátenosť maďarizácie*“. GOGOLAK, L.: *Beiträge zur Geschichte des slowakischen Volkes*. Band 3, München: Verlag Oldenburg 1967, s. 88.

analyzovali politické a spoločenské problémy v Európe a vo svete, a venovať sa im aj z pohľadu historického. Zároveň mali autori okrem popisu a rozboru súčasného stavu načrtnúť aj ich možné riešenia, respektíve východiská k ich vyriešeniu. Je to o to cennejšie, že periodikum sa malo zaoberať vnútornou a zahraničnou politikou jednotlivých štátov v období prvého svetového konfliktu a dva roky po skončení, keď bolo nutné v nakopenom množstve spleťtých problémov urobiť čo najodbornejšie politologické analýzy a odporúčania. Jeho vznik nebol jednoduchou záležitosťou a trvalo takmer 3 roky, pokiaľ sa stal realitou a začal plniť spoločenskú objednávku roku 1916. Ani k samotnému názvu sa jeho iniciátor nedopracoval hneď, predchádzali mu iné názvy: *The Interpreter*, *The European*, *The European Revue* a tiež ďalšie pokusy. Idea novej Európy bola však prítomná už od zrodu nápadu.

Druhú časť Seton-Watsonovej iniciatívy predstavovali dve zoskupenia, ktoré mali vo svojej činnosti sledovať spomínaný prioritný cieľ. Prvé vzniklo neformálne okolo časopisu *The New Europe*, prevažne zložené z prispievateľov-akademikov takmer z celej Európy, predovšetkým z tábora dohodových štátov a ich spriaznených krajín. Druhé zoskupenie s názvom *The New Europe Society* malo oficiálny charakter, bolo cielene koncipované, skladalo sa predovšetkým z významných a známych predstaviteľov spoločenského a politického života Veľkej Británie. Jeho úlohy mali byť tie isté ako u združenia okolo periodika *The New Europe*. Rozdiel bol však v spôsobe a metódach práce. Ak chceme analyzovať projekt *The New Europe*, je nutné sledovať jeho genézu, bez ktorej nie je možné vystihnúť riešenu problematiku. Začiatky sú spojené s osobou R. W. Seton-Watsona, ktorý mal záujem riešiť otázku malých národov v Európe. Možno sa domnievať, že to vyplývalo z jeho predošlého obdobia, počas ktorého sa angažoval v tejto otázke. Nemožno tiež obísť osobnostný fakt, teda že pochádzal z rodiny Škótov, malého národa v podstate podriadeného Angličanom. Ako príslušník malého utláčaného národa sa začal zaujímať o postavenie malých národov Európy, a to práve Slovákov, viac-menej po skončení svojich univerzitných štúdií. V tomto smere vykonal veľa konkrétnych aktivít publikačného aj praktického charakteru. Po Slovákoch začali byť v centre jeho pozornosti aj iné národy, medzi nimi Rusíni, uhorskí Rumuni, Srbi a ostatní podrobení južní Slovania rakúskej monarchie, Chorváti, Macedónci, obyvatelia Bosny a Hercegoviny a Čiernej Hory. I tu sa stretávame s jeho aktívnym prístupom pri riešení ich uspokojujúceho spoločenského postavenia.⁵

Prvé snahy o vznik časopisu *The New Europe*

Seton-Watson po určitých skúsenostiach svojho úsilia prišiel jednoznačne k názoru, že treba pristúpiť k dôraznejšiemu postupu v otázke malých národov. Vychádzajúc predovšetkým zo svojho profesijného povolania historika a publicistu považoval za nutné vytvoriť periodikum vážneho charakteru, ktoré by sa cielene zaoberalo týmto problémom s tým, že by sa jeho čitateľmi stali poprední predstavitelia britskej spoločnosti a politickej špičky. Nad týmto sa Seton-Watson zamýšľal už roku 1913, teda pred prvou svetovou vojnou.

⁵ DANIŠ, V.: K problematike národnostnej otázky zač. 20. storočia a R. W. Seton-Watson. In: BALVÍN, J., VAVREKOVÁ, L. a kolektív.: *Interra 6. Interkulturalita a národnostné menšiny: v sociálnych, filozofických, pedagogických, kultúrnych, historických a prírodovedeckých súvislostiach*. Zborník z rovnomennej medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 22. – 23. októbra v Nitre. Organizátori: Hnutie R-Spiš, Hnutie R Nitra, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied, Ústav romologických štúdií, Spišská Nová Ves : Hnutie R-Spiš 2008, s. 423 – 429.

Jedným z hlavných zdrojov informácií, ktoré nám umožňujú podrobne zmapovať prvé začiatky Seton-Watsonových úvah a praktických krokov vo vytvorení zmieneneho periodika, sú archívne materiály knižnice School of Slavonic and East European Studies University College London.⁶ Vzácnym zdrojom informácií pre výskum vzniku Seton-Watsonovho projektu sú listy medzi Seton-Watsonom a Jánom Kozákom z Čiech, učiteľom z mesta Čáslav. Z pohľadu českých a slovenských dejín je veľmi zaujímavý fakt, prečo Seton-Watson komunikuje o svojom zamýšľanom periodiku práve s Čechom. Je to dôkazom toho, že pri začiatkoch projektu *The New Europe* stála slovenská otázka, ktorá sa vtedy spojila s českou do česko-slovenskej otázky. Ak si späťne premietneme výrazné naštartovanie záujmu Seton-Watsona o prelomové riešenie postavenia malých národov v Európe, tak to boli predovšetkým pomery v slovenskej destinácii, kde sa veľmi jasne a preukázateľne presvedčil o spoločenskom postavení národností v Uhorsku. A práve Slovákov považoval „za typický príklad situácie nemaďarských národov v Uhorsku a ktorí najviac potrebujú pomoc a podporu.“⁷ Za nadviazaním kontaktu s Kozákom bola jednoznačne osoba T. G. Masaryka, čomu nasvedčoval ďalší vývoj, a koniec koncov bol jeho bývalým študentom na univerzite. Obaja, Masaryk a Seton-Watson, sa poznali už od roku 1907⁸, avšak ich bližšie kontakty sa datujú do rokov 1910 – 1911, kedy sa obaja zúčastnili vykonštruovaného súdneho procesu voči srbským odbojárom v Záhrebe. Ich intenzívnejšia spolupráca sa začala rokom 1912, keď sa Seton-Watson obrátil so žiadosťou na T. G. Masaryka o vyjadrenie ku korektúram k nemeckému vydaniu jeho publikácie s názvom *The Southern Slav Question in the Habsburg Monarchy*.⁹ Našiel uňho pochopenie a o rok neskôr získal aj jeho podporu pre plánovaný časopis. Svedčia o tom spomínané listy. Prvý z nich pochádza od Kozáka z 19. apríla 1913 a hovorí sa v ňom, ako aj v ďalších listoch, o technicko-organizačnom zabezpečení pripravovanej návštevy Seton-Watsona do Prahy koncom júna 1913.¹⁰ Mal sa tam stretnúť s niektorými osobnosťami, napr. Kramárom, Drtinom, ale najmä profesorom T. G. Masarykom. Práve vtedy sa mu Seton-Watson zdôveril s chystanou revue a poprosil ho prispievať do nej. Ďalšia jeho listová výmena s Kozákom nasvedčuje tomu, že oni dvaja na stretnutí v Prahe zostavili prvý koncept celkového profilu časopisu. Kozák ho následne predložil Masarykovi na posúdenie a ten s ním v podstate súhlasil. Vyjadril však obavy s administratívnou stránkou periodika, ktorú potom prediskutoval Kozák s Dubským, bývalým publicistom *Českej Revue*.¹¹ Koncom roka 1913 mala príprava periodika mierne stúpajúci trend. Ustarostene sa Seton-Watson zdôveril Kozákovi, že rýchlejšie-

⁶ Archív knižnice Školy slovanských a východoeurópskych štúdií Londýnskej College Univerzity (ďalej SSEES AL), Fond SEW /2/1/2.

⁷ SETON-WATSON, R. W.: *Racial problems in Hungary* London: Archibald Constable & Co.Ltd, 1908, s. VIII. Je to jeho prvá závažná rozsiahla publikácia s počtom strán 547, kde prvýkrát široko analyzuje v kontexte predošlého historického vývoja stav národnostnej otázky v Uhorsku. Najviac priestoru v nej venuje z ostatných národností práve Slovákom, nakoľko, ako sám v jej predslove uvádza: „*Táto kniha sa neusiluje hovoriť detailne o všetkých národoch v Uhorsku. Skutočne presná správa o Rumunoch, Chorvátoch a Srboch v Uhorsku a Chorvátsku by si vyžiadala ďalšie osemnásťmesačné zdržanie a čas sa mi vidí už beztak dosť zrelý na to, aby sa naša verejnosť dozvedela o nepravostiach spôsobených nemaďarským národom v Uhorsku a o samotnom alarmujúcom stave, v ktorom sa uhorský štát nachádza zásluhou maďarského šovinizmu.*“

⁸ Seton-Watson mal prvýkrát možnosť byť v Masarykovej spoločnosti 9. júla 1907, ale mal k nemu rezervovaný prístup. Pozri k tomu HANAK, H.: *British Attitudes to Masaryk*. In: HANAK, Harry (ed.): *T. G. Masaryk (1850 – 1937)*, Volume 3 Statesman and Cultural Force, Houndmills, Basingstoke, London: The Macmillan, 1990, s. 141.

⁹ SSEES AL Fond SEW/17/16/6 List Setona-Watsona T. G. Masarykovi v angličtine 11. 3. 1913.

¹⁰ SSEES AL, fond SEW Fond SEW /2/1/2, List Jána Kozáka Seton-Watsonovi v nemčine 19. 4. 1913.

¹¹ SSEES AL, fond SEW Fond SEW /2/1/2, List Jána Kozáka Seton-Watsonovi v nemčine 9. 7. 1913.

mu postupu pri napredovaní príprav časopisu bránilo jeho zaneprázdnenie písaním novej knihy o Balkáne¹². Považoval za potrebné čím skôr vydať svoje svedectvo o vzniku slovanských národností v južnej Európe a ich postavení. Bol to vtedy jeho hlavný pracovný zámer a len zvyšok svojho voľného času venoval zamýšľanej revue. Napriek tejto jeho zaneprázdnenosti sa črtalo, že v blízkom období by sa mohol začať prakticky realizovať. Jeho snahy o nájdenie vydavateľstva, ktoré by bolo ochotné a schopné ujať sa vydávania, sa naplnili. V tomto smere začal k tomu pristupovať aktívne. V prvom rade chcel riešiť publikovanie, a preto hľadal ochotného vydavateľa, a to najskôr v škótskom Edinburgu. So sprostredkovaním sa obrátil v septembri 1913 na tamajšieho známeho Johna Buchana.¹³ Pri všetkej snahe nenašiel nikoho, napriek tomu, že mal s niektorými určité kontakty.¹⁴ Po dlhšom jednaní sa mu podarilo získať londýnsku spoločnosť Constable, ktorej predstavitelia sa definitívne začali o túto vec zaujímať a dali svoj predbežný prísľub.¹⁵ Dohodli sa na určitých hrubých obrysoch a začali sa zaoberať ďalšími podrobnosťami a detailmi. Veľkým a nevyriešeným problémom zostala finančná stránka. Stále nemal jasno v samotnom financovaní vydávania periodika a išiel do toho s určitým rizikom.¹⁶ Veľký dôraz však kládol na to, aby sa pri príprave časopisu ďalej postúpilo po literárnej stránke. Považoval to za extrémne dôležité. Bol si vedomý, že od toho bude najviac záležať, ako verejnosť novú revue prijme a ako ju bude vnímať. Túto záležitosť nechcel riešiť sám, ale plánoval ju prekonzultovať s rôznymi priateľmi žurnalistami, autormi kníh, ľuďmi od literatúry a tiež obchodníkmi, aby časopis čím skôr dostal do náležitej formy. Na niektorých z nich sa už o radu obrátil. Zároveň plánoval napísať osobné listy rôznym politikom.¹⁷ S cieľom získať ďalších prispievateľov do revue podnikol Seton-Watson od polovice mája do polovice júna 1914 okružnú cestu po strednej Európe. Začal ju v Berlíne návštevou svojho priateľa Jessena, z čias parížskeho študijného pobytu. V súčasnosti bol vydavateľom nemeckej edície zborníka, ktorý sa venoval problematike južných Slovanov.¹⁸ Počas následného päťdňového pobytu v Prahe mal predovšetkým rokovania s Masarykom a Kozákom.¹⁹ Dva dni strávil na Morave v Hodoníne, kde sa stretol s Kolískom a Okánikom.²⁰ Nemohol obísť ani niekdajšie študijné pôsobisko Viedeň, kde mal stretnutia s mnohými dávnejšími priateľmi a známymi, Rakúšanmi Redlichom, Brockhauseom, Oppenheimerom, Slovákmí Hodžom, Kornelom Stodolom a Rumunmi Moroianom, Mihai Popovicom. Mal tu rozhovor i s rusofilom Kramárom, ktorého požiadal o pomoc pri získaní ruských prispievateľov do časopisu. Nezabudol navštíviť ani britského ambasádora vo Viedni Sira Maurice de Bunsena.²¹ Hlavné mesto monarchie vymenil za metropolu Uhorska, kde sa zdržal dva júnové

¹² SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List. Seton-Watsona Jánovi Kozákovi v angličtine 31. 12. 1913. V liste píše: „Milý pán Kozák, potešil ma Váš list z 21. decembra. Medzitým nebol som činný, napriek tomu projekt novej revue, zdá sa, že pomaly trochu postupuje dopredu. Úprimne priznávam, že som tomu mal venovať celý svoj čas, miesto toho som však zaneprázdnený písaním novej knihy o Balkáne.“ Išlo o knihu s názvom The Rise of Nationality in the Balkans, ktorá vyšla roku 1917.

¹³ SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List R. W. Seton-Watsona Johnovi Buchanovi v angličtine bez dátumu.

¹⁴ SETON-WATSON, Hugh and Christopher: The Making of a New Europe. London : Methuen & CO.Ltd, 1981, s. 103.

¹⁵ SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List O. Kylmanna Seton-Watsonovi v angličtine 3. 10. 1913.

¹⁶ SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List R. W. Seton-Watson Jánovi Kozákovi v angličtine 31. 12. 1913.

¹⁷ SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List R. W. Seton-Watson Jánovi Kozákovi v angličtine 31. 12. 1913.

¹⁸ SETON-WATSON, Hugh and Christopher: The Making of a New Europe. London : Methuen & CO.Ltd, 1981, s. 99.

¹⁹ SETON-WATSON, Hugh and Christopher: The Making of a New Europe. London : Methuen & CO.Ltd, 1981, s. 99.

²⁰ SETON-WATSON, Hugh and Christopher: The Making of a New Europe. London : Methuen & CO.Ltd, 1981, s. 99.

²¹ Steed už nebol vo Viedni, vrátil sa do redakcie The Times v Londýne na konci roku 1913. V tomto roku mu vyšla jeho skvelá kniha Habsburská monarchia a krátko nato sa stal šéfom zahraničného vydania týchto novín.

dni. Pricestoval sem preto, aby sa osobne stretol s Jaszim a Štefánkom, ktorý tu vtedy pôsobil. Ďalšie rokovania viedol v Turčianskom Svätom Martine s Hurbanom Vajanským a jeho skupinou. Následne pobudol štyri dni v poľskom Krakove a štyri dni v Lvove, kde sa stretol s viacerými významnými Ukrajincami, vrátane historika Michaela Hrušovského a básnika Ivana Franka. Odtiaľ sa vrátil do Berlína. Zdržal sa tam tri dni a 20. júna 1914 bol späť v škótskom Aytone.²² Samotný vznik nového časopisu oddialil začiatok prvej svetovej vojny. Pre Seton-Watsona ako neúnavného bojovníka za nezávislosť malých národov sa práve vojnový konflikt stal vhodnou príležitosťou, aby sa začal riešiť tento vypuklý problém. Po ukončení vojny to malo vyústiť do ustanovenia mierových zmlúv. K takejto myšlienke dospel pri vzniku vojny.

Vývoj obsahového profilu časopisu

V prvom štvrtroku 1914 sa Seton-Watson dopracoval ku konkrétnej predstave, ako by mal časopis vypadáť po obsahovej stránke. Mal už určitý náčrt a predstavu, kedy budú zverejnené tie-ktoré typy tém. Tak napr. k 500. výročiu Jána Husa plánoval zverejniť v májovom čísle 3. v roku 1915 článok grófa Lutzowa, ktorý mu prisľúbil, že ho napíše.²³ Dopracoval sa vo svojich úvahách k celkovému profilu časopisu i so všetkými príslušnými danosťami, vrátane názvu. Čo sa tohto týka, stretávame sa tu s pomenovaním *The Interpreter*, čiže približne preložené do slovenčiny ako *Tlmočník*. Dáva sa tým najavo, že bude tlmočiť určité požiadavky malých národov Európy a oboznamovať svojich čitateľov s ich históriou, jazykom, kultúrou atď. Mal vychádzať raz štvrťročne, teda nie týždenne, ako sa neskôr stalo skutočnosťou. Vypracoval aj určité obsahové zameranie prvých dvoch čísel, kde si predsavzal venovať sa slovenskej problematike trikrát. Konkrétna praktická práca na časopise pokročila v prvom štvrtroku 1914, keď urobil prvé kroky k jeho propagácii. Chcel zistiť predbežný záujem, a tak rozposlal určitému okruhu ľudí formulár s predtlačeným textom, ktorým oznámil: „*Vážený pane, zaujíma ma Váš návrh, aby sa založil nový časopis, venovaný národnostným problémom Európy a žiadam Vás, aby ste mi zaslali ďalšie podrobnosti v predvečer publikovania.*“²⁴ Potom bolo treba napísať meno a kontaktnú adresu. Seton-Watson nebol spokojný s názvom, a tak sa neskôr rozhodol zmeniť ho na *The European*, ktorý sa už približoval k budúcemu konečnému názvu.²⁵ Napokon, chcel tým navonok vyjadriť, že obsahové zameranie sa bude týkať Európy a jej vtedajších problémov. Nezostal však dlho ani pri tomto názve a zanedlho ho v druhej polovici roka 1914 rozšíril na *The European Review*, čo ešte presnejšie vyjadrovalo zameranie plánovaného periodika. Mal už definitívne vychádzať štvrťročne v poslednom štvrtroku 1914 vo vydavateľstve Constable & Co.Ltd. Tento najnovší názov začal uvádzať na štvorstranovom propagačnom letáku, ktorý rozposielal určeným osobám. Zatiaľ čo propagačný materiál *The European* predstavil program prvých dvoch čísel, v tomto sa píše na ľavej strane o programovom zameraní pre prvé číslo. Rovnako určitá zmena nastala aj v témach, sú rozsiahlejšie, obsažnejšie a včlenené do troch okruhov, ktoré sú relatívne kompaktné²⁶

²² SETON-WATSON, Hugh and Christopher: *The Making of a New Europe*. London : Methuen & CO.Ltd, 1981, s. 100.

²³ SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List R. W. Seton-Watsona Jánovi Kozákovi v angličtine 29. 3. 1914.

²⁴ SSEES AL, Fond SEW /2/1/1, *The New Europe*.

²⁵ SSEES AL, Fond SEW /2/1/1, *The New Europe*.

²⁶ SSEES AL, Fond SEW /2/1/1, *The New Europe*.

Budúci editor časopisu naplánoval jeho medializáciu a propagáciu v novinách v mesiaci júni 1914.²⁷ Dovtedy mala prebehnúť diskusia o ním navrhovanom profile a koncepte, ku ktorej vyzval odborníkov na jednotlivé okruhy a témy a aj niektorých politikov. Zároveň im zaslal propagačné prospekty. Okrem iného i do Čiech Kozákovi v počte štrnásť v anglickej mutácii, ktorý sa mal k nemu vyjadriť. Požiadal ho o preklad do češtiny s tým, že vydanie v tomto jazyku sa mohlo zrealizovať až v mesiaci jún, čo platilo aj pre ostatné jazyky. Preklad mal byť dôsledný, bez nejakých zmien a úprav. Nemal v ňom chýbať tlačенý podrobnejší zoznam navrhovaných článkov, ktoré by pravdepodobne špeciálne zaujali verejnosť.²⁸ Mal už určitú konkrétnu predstavu o niektorých budúcich prispievateľoch. Medzi prvých patrili napr. prof. Masaryk z Čiech a Dr. Smoldak zo Srbska, ktorým dokonca plánoval dať tú istú tému, zameranú na komerčné vzťahy medzi rakúskou monarchiou a Srbskom. Táto skutočnosť svedčí o Seton-Watsonovi ako o človeku tolerantnej výmeny názorov na tú istú otázku, podporovateľovi diskusie, v ktorej je možné dôjsť k optimálnejšiemu riešeniu. Takýto prístup volil napríklad aj v problematike neoslavizmu, o ktorom mali napísať články ako Masaryk, tak i ruský odborník Miljukov, tiež jeden z prvých plánovaných autorov. K nim treba zaradiť i ďalších univerzitných profesorov Krausa a Niederleho z Prahy a Denisa z parížskej Sorbony, ktorého mu ako najvhodnejšieho autora článku Historická misia Čiech navrhol Kozák.²⁹ Zo slovenských autorov, na ktorých myslel, bol prvý Dr. Blaho, ktorý mal publikovať o vzdelávacích problémoch slovenskej emigrácie.³⁰ Spoliehal sa tiež na príspevky rumunských priateľov, Iorga, Stereho a Sadoveanu a na chorvátskeho literárneho kritika Cvijića.³¹ Medzi tými, ktorí sľúbili prispieť a najst³² iných prispievateľov, boli Francis Hirst – vydavateľ *The Economist*, Wickham Steed, historici Zimmermann a Temperley, archeológ Wace a macedónsky odborník a radikálny žurnalista Brailsford. Z Nemecka dúfal, že dostane príspevky od Schieman- na a Meineckeho, Hoetzsch a Delbrücka. Týchto dvoch stretol v Berlíne. Z rakúskych Nemcov rátať s Redlichom, Baernreitherom a Brockhausenom a tiež s uhorskými Nemcami Steinackerom a Brandschom.³³ Bol by býval rád, ak by mohol zverejniť články profesora Krausa a profesora Niederleho, s ktorými to chcel prejednať osobne v Prahe 31. mája 1914.³⁴ Je len prirodzené, že za prispievateľa chcel aj svojho maďarského známeho Oszkára Jásziho,³⁵ ktorému navrhol zverejniť

²⁷ SSEES AL, Fond SEW /2/1/1 The New Europe.

²⁸ SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List R. W. Seton-Watsona Jánovi Kozákovi v angličtine 29. 3. 1914.

²⁹ SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List R. W. Seton-Watsona Jánovi Kozákovi v angličtine 29. 3. 1914.

³⁰ SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List R. W. Seton-Watsona Jánovi Kozákovi v angličtine 29. 3. 1914.

³¹ SSEES AL, Fond SEW /2/1/1, The New Europe. SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List R. W. Seton-Watsona Jánovi Kozákovi v angličtine 29. 3. 1914.

³² Wickhem Steed bol redaktorom novín The Times, ktorý určitý čas pôsobil vo Viedni. Bol významným odborníkom na Rakúsko-Uhorsko a v tejto oblasti Seton-Watsonovým spolupracovníkom a zároveň jeho dlhoročným priateľom.

³³ SETON-WATSON, Hugh and Christopher: The Making of a New Europe. London: Methuen & CO.Ltd, 1981, s. 103.

³⁴ SSEES AL, Fond SEW /2/1/2, List Jána Kozáka Seton-Watsonovi v nemčine 19. 4. 1914.

³⁵ K problematike Oszkára Jásziho pozri PODRIMAVSKÝ, M.: Oszkár Jászi a národnostná otázka. In Historický časopis, XX, č. 1, 1972, s. 65 – 78. Oszkár Jászi bol predstaviteľ politického smeru, ktorý presadzoval vo verejnom živote „realizmus“, odmietanie maďarizácie, triezve odsúdenie národnostných problémov, ktoré by sa dali vyriešiť politickými a sociálnymi reformami. Svoje vyhranené názory o národnostnom probléme Uhorska mal už v rokoch 1906 – 1914, kedy ich aj publikoval predovšetkým v mesačníku Huszadik Század a v svojej publikácii A nemzetű államok kialakulása és a nemzetű kérdés, ktorá vyšla roku 1912 v Budapešti. Jászi v uvedenom časopise Huszadik Század uverejnil pozitívne kritiky na Seton-Watsonove knihy *Racial problems in Hungary* (Národnostná otázka v Uhorsku) a *Corruption and reform in Hungary. A Study of electoral practice*. (Korupcia a reformy v Uhorsku: Štúdia volebných praktík).

jeho príspevok už v prvom čísle.³⁶ Našiel u neho pozitívny súhlas s tou podmienkou, že to budú články, ktoré nebudú vyjadrovať nepriateľské postoje voči Maďarom.³⁷

Seton-Watsonov program prvých dvoch čísel nového periodika, ktorý mal mať názov *The European*, boli nasledovné:

Číslo I. Idea národnosti v modernej Európe, neoslovanská idea, národnostná otázka v Uhorsku, obrodzenie írskoho jazyka, najnovší vývoj vo Fínsku, srbsko-chorvátska jednota ako európska otázka, vyhliadky albánskeho štátu, sionizmus, pôvodná česká hudba, Selma Lagerlöf a nový švédsky romantizmus, moderný český román, grécke, poľské básne a rumunského Octaviana Gogu, slovenská rozprávka, recenzie kníh, ktoré pojednávajú o národnostných otázkach v rôznych častiach Európy.

Číslo II. Budúcnosť Poľska, socializmus a národnosť, historická misia Čiech, obchodné vzťahy Rakúsko-Uhorska a Srbska, nacionalizmus a veľšský jazyk, nemecké menšiny v Európe: Uhorsko, Slováci a ich právo na národné školstvo, Je možné asimilovať Žida?

a) asimiláciou, b) sionizmom, c) antisemitizmom,

Coutzo-Vlachs, Cyprus a helenistická idea, Flámovia a ich literatúra, česká hudba – Smetana Dvořák, krátke príbehy Rumuna Sadovesnu a Maďara Kalmana Mikszatha, básne Slováka Svezozára Hurbana a Čecha Svätopluka Čecha, kronika a recenzie.³⁸

Názov časopisu sa onedlho zmenil na *The European Review* a opäť s editorom R. W. Seton-Watsonom. Propagoval ho na 4-stranovom propagačnom letáčku. Mal vychádzať štvrťročne vo vydavateľstve Constable & Co.Ltd. Zatiaľ čo propagačný materiál *The European* nám predstavil program prvých dvoch čísel, tak tu sa píše na ľavej strane o programovom zameraní pre prvé čísla. Rovnako je zmena i v témach, ktoré sú rozsiahlejšie a včlenené do troch okruhov a sú relatívne kompaktné. Slovenskej tematike sa venuje štyrikrát, o polovicu viac ako predtým, o emigrantovi Slovákov, krátke slovenské príbehy a básne, Slováci a ich právo na národné školstvo. Možno hodnotiť, že tento program bol oproti predošlému rozpracovanejší, dôslednejší a prevažujú v ňom témy z destinácií strednej a južnej Európy.

Finančná stránka

Najobťažnejším problémom vydávania časopisu sa javilo jeho finančné pokrytie. Mali sa na ňom podieľať spočiatku viacerí darcovia. Kozák mu pôvodne navrhol, že finančná pomoc by mohla byť poskytnutá z českých a slovenských bánk³⁹ a od Charlesa Craneho, bohatého amerického priemyselníka, na ktorého majú dobré kontakty v Čechách.⁴⁰ Akokoľvek, Seton-Watson bol ochotný prevziať finančnú zodpovednosť spolu s jeho nemenovanými priateľmi na obmedzené obdobie. Z tohto možno usúdiť jeho veľkú zaniietenosť a nadchnutie pre túto vec.⁴¹ Konkrétne,

³⁶ SSEES AL Fond SEW/17/11/2, List Seton-Watsona v angličtine Oszkarovi Jászimu 30. 3. 1914. K listu priložil prospekt budúceho časopisu a požiadal ho o článok do prvého čísla, ktorý mal byť vydaný v novembri 1914.

³⁷ SSEES AL Fond SEW/17/11/2 List Jásziho Seton-Watsonovi vo francúzštine 27. apríla 1914. Súhlasil so spolupracou a poskytovaním článkov, ktoré nebudú nepriateľské voči Maďarom.

³⁸ SSEES AL Fond SEW/2/1/1 *The New Europe*.

³⁹ SSEES AL Fond SEW/2/1/2. List Jána Kozáka Seton-Watsonovi v angličtine 14. 7. 1913.

⁴⁰ SSEES AL Fond SEW/2/1/2. List Jána Kozáka Seton-Watsonovi v angličtine 14. 7. 1913.

⁴¹ Nemohol by si to dovoliť, keby nebol dobre finančne zabezpečený, nakoľko po smrti rodičov zdedil pomerne dobrý majetok a navyše bol jedináčik.

podľa kalkulácie išlo minimálne o 1 500 libier. Túto sumu bol Seton-Watson ochotný garantovať.⁴² Pokryla by predbežný rozpočet na osem čísiel periodika, ktoré by sa vydávalo štvrtročne, teda v podstate na dobu dvoch rokov. Toto obdobie by stačilo na to, aby sa stal vo verejnosti známym. Zvýšila by sa jeho kúpyschopnosť, a potom by si mohol zarobiť sám na seba. Rozhodujúcim termínom vyriešenia finančnej stránky časopisu a zároveň aj vydania jeho prvého čísla sa stal 13. september 1916. Vtedy sa Seton-Watson stretol s Kyllmannom a Meredithom z nakladateľstva Constables, ktorí napokon súhlasili s vydávaním nového týždenníka. 20. septembra 1916 dostal od Kylmanna predbežný rozpočet: £ 3210 za 5 000 kusov 32-stranového časopisu. Cena jedného bola 6d a deň vydania utorok.⁴³ 3. októbra 1916 získal týždenník za subeditora na čiastočný úväzok Georgea Glasgowa, učiteľa a nezávislého žurnalistu, s ktorým ho skôr zoznámil Burrows. Seton napísal 4. októbra 1916 Masarykovi list, v ktorom vyjadruje spokojnosť s postupom The New Europe, ich spoločného pracovného diela. Zároveň chcel formálne potvrdiť dohovor, ktorý urobili posledný týždeň: „*Nepotrebujem, myslím si, zaoberať sa vecou zámerov a politiky, na ktorých sme absolútne zhodní a o ktorých budeme diskutovať týždeň čo týždeň s každým alebo so Steedom a inými. Po finančnej stránke sme uzrozmieni, že všetci pracujeme ako dobrovoľníci s výnimkou sub-editora Georgea Glasgowa ... Vy podporíte rozvoj časopisu sumou £ 1 000... ...Po šiestich mesiacoch všetky straty budú rovnako rozdelené medzi mnou a Vami a nebudem požadovať profity žiadneho druhu počas prvých šiestich mesiacov, až pokiaľ nebudú všetky straty vyrovnané....*“⁴⁴ Masaryk odpovedal 7. októbra 1916: „*Súhlasím so všetkými podrobnosťami. Posielam Vám šek na £ 1 000 a ako som povedal, mal by som Vám dať zanedlho ďalších £ 1000, keď bude prvý príspevok použitý. Na týchto £ 2 000 sa môžete určite spoľahnúť, ale myslím si, že môžem Vám nakoniec sľúbiť tretí príspevok £ 1 000. To nie sú moje vlastné peniaze, ale peniaze, s ktorými disponujem v českom záujme a som si istý, že budú dobrou pomocou pre The New Europe. Nepomáham tým Vám, keď budete akceptovať moje finančné príspevky; Vy pomáhate nám. Odváždam benefit z Vašej práce a Vašich priateľov. Peniaze nemusia vás trápiť, vy máte veľa práce so samotným časopisom*“⁴⁵

Prvé čísla The New Europe

Seton-Watson opäť naplno rozbehol svoju činnosť na vznik časopisu počas roku 1916, ktorá vyvrcholila na prelome septembra a októbra 1916. Napokon vyšlo 19. októbra jeho prvé číslo.⁴⁶ The New Europe sa po počiatkových ťažkostiach postupne koncom roka dostal do riadnej konsolidovanej formy a vychádzal ako týždenník, čo bol jednoznačný úspech oproti pôvodne plánovaným štvrtročným cyklom. Do 28. decembra vyšlo spolu jedenásť čísiel, ktoré vychádzali pravidelne v riadnych týždenných intervaloch každý utorok. V poradí druhé číslo vyšlo 26. októbra

⁴² SSEES AL Fond SEW/2/1/2. List Jána Kozáka Seton-Watsonovi v nemčine 16. 10. 1913.

⁴³ SETON-WATSON, Hugh and Christopher: The Making of a New Europe. London: Methuen & CO.Ltd, 1981, s. 178 – 179.

⁴⁴ SSEES AL Fond SEW/17/16/6. List Seton-Watsona T. G. Masarykovi v angličtine 4. 10. 1916.

⁴⁵ SETON-WATSON, Hugh and Christopher: The Making of a New Europe. London: Methuen & CO.Ltd, 1981, s. 179.

⁴⁶ The New Europe, č. 1, 19. 10. 1916, 1 – 32 s.

1916⁴⁷, tretie 2. 11. 1916⁴⁸, štvrté 9. 11. 1916⁴⁹, piate 16. 11. 1916⁵⁰, šieste 23. 11. 1916⁵¹, siedme 30. 11. 1916⁵², ôsme 7. 12. 1916⁵³, deviate 14. 12. 1916⁵⁴, desiate 21. 12. 1916⁵⁵ a napokon jedenáste 28. 12. 1916⁵⁶. Seton-Watson prvé číslo *The New Europe* prezentuje na obalovej strane ako „týždenná revue zahraničnej politiky“ s mottom „*Pour la victoire Intégrale*“. V jeho prvom úvodníku s názvom „*The New Europ*“ sa hneď na začiatku zdôrazňuje, že „je týždenník venovaný zahraničnej politike a problémom, spôsobené touto vojnou.“⁵⁷ V podstate tento jednostranový článok má dve tematické zamerania. Prvý určuje najvyšší cieľ a ambície prispievateľov časopisu, druhý pomenúva, aké spôsoby, formy a metódy budú pritom používať. V úvode editor označuje za prvotný cieľ, aby publicisti v spojeneckých krajinách podporovali a konsolidovali priateľský pomer spojeneckých krajín, „ktorý musí sprevádzať široké politické spojenectvo a aby spojenci mysleli a konali v harmónii, napomáhali k formovaniu dobre informovanému systému verejnej mienky pre všetky subjekty, ktoré ovplyvňujú budúcnosť Európy“⁵⁸ Jeho najvyššou ambíciou bolo poskytnúť „zhromažďovaciu základňu pre všetkých, ktorí vidia v európskej rekonštrukcii na národnom základe, práv menšín a prísnych zemepisných a ekonomických faktoch záruku proti opätovnému opakovaniu hrôz súčasnej vojny.“⁵⁹ Z uvedeného vidieť, že riešenie otázky postavenia malých národov malo primárne postavenie v *The New Europe*. Je len logické, že medzi ne autor zahŕňa aj slovenskú, hoci ju neuvádza. Napokon v takomto úvodnom príhovore by to nemalo svoje opodstatnenie, išlo tu predovšetkým zorientovať čitateľa v hlavnej ideii a poslaní periodika. V jeho predsavzatiach sa zvlášť črtá aj snaha „odhaliť veľké zábery nemeckej vojnovnej politiky“⁶⁰, ktorá mala za cieľ rozšíriť svoj vplyv v Európe, a to aj na úkor susedných krajín, ktorých súčasťou boli i malé utláčané národy. Problém pangermanizmu sa vlastne prelína s článkom ako jeden z najzásadnejších, s ktorým sa treba vyrovnáť. Ten je podľa zostavovateľa časopisu najväčšou prekážkou a brzdou riešenia Európy na spravodlivom základe, kde sa majú zohľadniť nároky malých nerovnoprávných národov, ktoré očakávajú medzinárodnú pomoc zo strany dohodových štátov. Autor článku to dôrazne vyjadril, keď napísal, že „splnenie slávnostných sľubov, prijatých našimi štátnikmi (rozumej britskými – pozn. autor) voči našim malým spojencom, obhajoba národných práv a verejného práva, emancipácia podriadených národností strednej a juhovýchodnej Európy spod nemeckej a maďarskej vlády – taká musí byť naša odpoveď pangermánskeho projektu ‚Stredná Európa‘ a ‚Berlín – Bagdad‘.“⁶¹ Tak ako už bolo vyššie uvedené, ich identita by sa bola úplne stratila v prípade zrealizovania pangermánskeho plánu, podľa ktorého sa mala vytvoriť Teutonská ríša s nemeckou nadvládou. Tejto skutočnosti

⁴⁷ *The New Europe*, č. 2, 26. 10. 1916, 33 – 64 s.

⁴⁸ *The New Europe*, č. 3, 2. 11. 1916, 65 – 96 s.

⁴⁹ *The New Europe*, č. 4, 9. 11. 1916, 97 – 128 s.

⁵⁰ *The New Europe*, č. 5, 16. 11. 1916, 129 – 160 s.

⁵¹ *The New Europe*, č. 6, 23. 11. 1916, 161 – 192 s.

⁵² *The New Europe*, č. 7, 30. 11. 1916, 193 – 224 s.

⁵³ *The New Europe*, č. 8, 7. 12. 1916, 225 – 256 s.

⁵⁴ *The New Europe*, č. 9, 14. 12. 1916, 257 – 288 s.

⁵⁵ *The New Europe*, č. 10, 21. 12. 1916, 289 – 320 s.

⁵⁶ *The New Europe*, č. 11, 28. 12. 1916, 321 – 352 s.

⁵⁷ *The New Europe*, *The New Europe*, č. 1, 19. 10. 1916, s. 1.

⁵⁸ *The New Europe*, *The New Europe*, č. 1, 19. 10. 1916, s. 1.

⁵⁹ *The New Europe*, *The New Europe*, č. 1, 19. 10. 1916, s. 1.

⁶⁰ *The New Europe*, *The New Europe*, č. 1, 19. 10. 1916, s. 1.

⁶¹ *The New Europe*, *The New Europe*, č. 1, 19. 10. 1916, s. 1.

si bol Seton-Watson plne vedomý a s Masarykom stál v tejto záležitosti na rovnakej názorovej platforme. Treba zdôrazniť, že v tomto prípade mal vyhranený názor už pred zoznámením sa s Masarykom a jeho protigermánskou programovou líniou. Obaja nezávisle od seba si ju sformovali vo svojom životnom programe s cieľom vyvinúť maximálne úsilie naplniť ju, a to už predtým, než sa osobne stretli a spoznali svoje postoje v tejto otázke. U Seton-Watsona protipangermánske názory, ktoré začal prejavovať článkami v novinách⁶², nadobudli ucelenú dôraznú líniu v jeho knihách *Future of Austria-Hungary*⁶³ a *The Southern Slav Question in the Habsburg Monarchy*.⁶⁴ Masarykove protigermánске zmýšľanie nadobudlo oficiálny rozmer v ucelenom programe *Independent Bohemia*. Hrozba germanizmu sa vo vtedajšej Európe stala jednou z najzávažnejších problematických otázok, preto ju celkom logicky zahrnuli do svojich predsavzatí hlavní projektanti časopisu The New Europe. Došli k tomu na základe štúdia historického vývoja strednej Európy, kde germánsky fenomén hral rozhodujúcu úlohu, ktorá sa mala podľa nich čo najviac v tomto období zredukovať, prípadne predísť tomuto stavu, nakoľko ich k tomu viedla analýza súčasnej situácie. Z toho dôvodu považoval editor za potrebné, aby časopis poskytol „historické národnostné a strategické pozadie problémov na našom pohodlnom ostrove...“⁶⁵ Inými slovami vyjadrené, Seton-Watson otvorene poukázal na vlažný postoj predstaviteľov britskej politickej brandže v riešení vtedajších európskych problémov. K tomu, aby sa tento stav zmenil, mal byť nápomocný The New Europe svojimi analytickými článkami, ktoré by rozoberali problémové národnostné spletnosti na vývinovom dejinnom pozadí, aby tak lepšie a výraznejšie poskytol obraz politikom na súčasný stav európskych naliehavých záležitostí. Boli to veľmi ambiciózne predsavzatia, ktoré si zaslúžia maximálnu pozornosť. Navyše, keď prišli od občana uvedeného „pohodlného ostrova“. Malo to jednoznačne črty dôrazného apelu smerom k politikom a štátnym predstaviteľom vtedajšej svetovej veľmoci Veľkej Británie. Svedčí to o jeho angažovanom záujme pohnúť danú statiku v politickom britskom názorovom povedomí na východoeurópsky, resp. stredoeurópsky problémový stav. Tohto si bol editor plne vedomý, nakoľko len v aktívnom prístupe a väčšej starostlivej zaangažovanosti, ako sa v ňom viackrát zdôrazňovalo, sa mohli naplniť víťazné zámery spojeneckých krajín. Veľmi trefne to vyjadril tým, že The New Europe bude „zdôrazňovať potrebu starostlivosti o vytvorený plán ako potrebnú podmienku pre spojenecké víťazstvo.“⁶⁶ Potom následne spojenecké krajiny by mohli riešiť otázku rekonštrukciou Európy na báze spravodlivého národnostného usporiadania. To mohli vykonať len v tom prípade, ak by sa stali víťazmi, ak porazia germánsku rozpínavosť. Tá by riešila v prípade svojho víťazstva východoeurópsku otázku v línii nedemokratickosti a mocenského násillia s cieľom podmaniť si veľkú časť východnej Európy. Napriek určitým nedostatkom, ktoré Seton-Watson videl v politike Británie a spojencov a ich nedostatočnej vzájomnej kooperácie, vedel, že jedine oni sa môžu zhostiť úlohy nápravy nespravodlivého postavenia malých národov na východe európskeho kontinentu. Z toho dôvodu považoval ich víťazstvo za nevyhnutné, a preto si v tomto záujme časopis The New Europe dal do plánu, že „bude radšej konštruktívny než

⁶² *Our New Foe*, Spectator, 21. 6. 1902, č. 3860, s. 956 – 7.

⁶³ SETON-WATSON, R. W.: *The Future of Austria-Hungary and the Attitude of the Great Powers*, London : Constable & Company Limited, 1907.

⁶⁴ SETON-WATSON, R. W.: *The Southern Slav Question in the Habsburg Monarchy*, London : Archibald Constable & Co.Ltd. 1911, 463s.

⁶⁵ *The New Europe*, The New Europe, č. 1, 19. 10. 1916, s. 1.

⁶⁶ The New Europe, č. 1, 1916, s. 1.

deštruktívny...“⁶⁷ Za úlohu si kládol to, aby autori jednotlivých príspevkov k určitým problémom v prvom rade volili pozitívny postoj, t. j., aby videli predovšetkým kladné črty úsilia spojencov a dosiaľ dosiahnutého, na základe ktorého možno dosiahnuť lepšie výsledky. Preto bolo treba robiť všetko, aby sa postupovalo k víťazstvu spojencov. Tu podľa *The New Europe* mala svoje opodstatnenie konštruktívna kritika, vyjadrená slovami editora „*naše metódy budú otvorene kritické a ostrážité*.“⁶⁸ Teda kritickou analýzou otvorene pomenovať javy, ktoré brzdia ďalší trend, to by mal byť ten najlepší spôsob, ako by mali byť obsahovo formované a koncipované jednotlivé články. Napokon, ak sa pozrieme na niektoré zo Seton-Watsonových neskorších prác, tak pozitívna kritická analýza toho-ktorého problému hrala uňho veľký význam pri jeho odstránení, prípadne jeho zmenšení.⁶⁹ V tomto článku nezaprel ani to, že je historikom, keď tvrdí, že historické javy by mali byť interpretované čo najobjektívnejšie a nezávisle od „*brutálnej logiky faktov*“.⁷⁰ Zrejme mal na mysli, že pri posudzovaní historického javu nie sú dôležité fakty, prípadne ich veľké množstvo, môžu len dopĺňať celkový pohľad na skúmanú problematiku, a nie sú rozhodujúcimi pre jeho hlavnú ideovú interpretáciu, kde môžu plniť podpornú úlohu. Podľa toho kládol veľký dôraz na pochopenie faktov, ktoré závisia od abstrahujúcej historikovej schopnosti postrehnúť hlboké a skryté súvislosti medzi nimi. Vychádzajúc z hore citovaného výroku mal zrejme na mysli, že historické dielo, ktoré sa celé sústreďuje na fakty, nemusí byť snahou o objektivitu poznania skúmaného historického javu. To je typická črta Seton-Watsonovej práce s historickými faktami, kde zastáva postoj slobodného, nezávislého narábania s nimi, avšak seriózneho a zodpovedného postoja k ich interpretácii, na čo poukázal pri formovaní časopisu v jeho predchádzajúcom vývoji.

Germanizmus

Pojem germanizmus bol najpertraktovanejším v *The New Europe*, a preto si právom zaslúži, aby sa mu venoval väčší priestor. Ako už bolo hore uvedené, otázka germanizmu sa prelína s úvodným článkom ako ostro sledovaný jav na východe Európy. Analýzou prvých čísel časopisu, t. j. do konca roka 1916, zistíme, že bolo uverejnených dvanásť príspevkov, ktoré sa venujú tomuto problému. Vzhľadom na celkový počet vyjdených čísel v tomto období s počtom jedenásť je to pomerne dostatočné množstvo, čo znamená, že každé číslo obsahovalo jeden. Podľa toho v niektorom čísle zverejnili dva⁷¹ a v niektorom ani jeden, napr. v čísle 2 z 26. októbra 1916.⁷² Z uvedeného možno posúdiť dôležitosť, ktorá sa kládla na germanizmus, resp. pangermánsku ideu. Rozhodne však treba mať na zreteli, že z obsahového pohľadu článkov sú také, ktoré riešia len túto otázku, ale existuje taký druh, v ktorých je germanizmus sekundárnou, alebo iba čiastkovou záležitosťou. Medzi prvé možno zaradiť nasledovné: „*Pangermanism and*

⁶⁷ *The New Europe*, *The New Europe*, č. 1, 1916, s. 1.

⁶⁸ *The New Europe*, *The New Europe*, č. 1, 1916, s. 1.

⁶⁹ Napr. publikácie *The New Slovakia a Slovakia then and now, political survey*.

⁷⁰ *The New Europe*, *The New Europe*, č. 1, 1916, s. 1.

⁷¹ STEED, H. W.: *Britain and the Spirit of France*. *The New Europe*, č. 3., 2. 11. 1916, s. 65 – 72; *French Opinion and the Austrian Question*. *The New Europe*, č. 3., 2. 11. 1916, s. 73 – 79. Článok je v podstate rozborom článkov tlače vo Francúzsku a po francúzsky písanej vo Švajčiarsku o otázke Rakúska v tomto období.

⁷² *The New Europe*, č. 2, 26. 10. 1916.

Eastern Question (CENTRAL EUROPE-BERLIN-BAGDAD-WORLD POWER“⁷³; „*Britain and the Spirit of France*.“⁷⁴; „*The Reorganization of Europe*“⁷⁵; „*A Prophet of Defeat*“⁷⁶; „*Pangermanism and the Zone of Small Nations*“⁷⁷; „*Wanted – A Foreign Policy*“⁷⁸ Za články, kde je germanizmus druhoradého charakteru, možno označiť tieto: „*Austria under Francis Joseph*“⁷⁹; „*Nationalism and Internationalism*“⁸⁰; „*The Fall of the Austrian Cabinet*“⁸¹; „*Political Factors in Austria-Hungary*“⁸²; „*The Voices-Britain and America*“⁸³; „*British policy and the Rights of the People*.“⁸⁴ Tu vyvstáva otázka, ktorá je významná pre skúmanie slovenského a zároveň česko-slovenského historického príbehu, teda do akej miery sa ho ten-ktorý príspevok dotýka, prípadne nie. Rozhodne, z tohto hľadiska majú v podstate všetky k tomu čo povedať, niektoré viac, niektoré menej. Nezanedbateľné je v tomto prípade, či sa tu stretávame s detailným rozborom spoločenského postavenia oboch národných subjektov a s tým súvisiacim konkrétnym pomenovaním, alebo je to všeobecná analýza všetkých utláčaných národov v sledovanom regióne. Sú i takého, i takého druhu, nie je však úlohou tohto textu, aby sa tomu venovala pozornosť. Vzhľadom na limitovaný priestor tohto článku sústredím sa len na niektoré, ktoré osobne považujem za dominantné a svojim obsahom mohli najviac ovplyvniť vedomie čitateľov The New Europe – otázky radikálneho zredukovania germánskej politiky a uplatnenia nevyhnutnej spravodlivosti pre malé neslobodné národy. V tomto smere má primárne miesto 19-stranový príspevok T. G. Masaryka s názvom „*Pangermanism and Eastern Question (CENTRAL EUROPE-BERLIN-BAGDAD-WORLD POWER)*“⁸⁵ Fakt, že v prvom čísle The New Europe je jeho článok hneď za úvodným Seton-Watsonovým, je jedným z dôkazov o tom, že Masaryk bol po ňom v poradí druhá autorita existencie tohto týždenníka. Ako vidieť, bol to práve on, hlavný reprezentant riešenia česko-slovenskej otázky, ktorý okrem toho mal zásluhu aj na formovaní hlavného obsahového zamerania týždenníka. V prvom rade mu šlo o analýzu a poukázanie na nebezpečný fenomén pangermanizmu vo vývinovom kontexte, o čo sa v tomto článku jednoznačne dobre pokúsil. Podal náčrt jeho histórie podľa jednotlivých období, ktoré sú relatívne kompaktnými celkami a vyznačujú sa určitými charakteristickými črtami a menovateľmi. V úvodnej časti sa

⁷³ MASARYK, T. G.: „*Pangermanism and Eastern Question (CENTRAL EUROPE-BERLIN-BAGDAD-WORLD POWER)*“, (Pangermanizmus a východná otázka) (CENTRÁLNA EURÓPA-BERLIN-BAGDAD-SVETOVÁ VEEMOC). The New Europe, č. 1, 1916, s. 2 – 19.

⁷⁴ STEED, H. W.: *Britain and the Spirit of France*. The New Europe, č. 3, 2. 11. 1916, s. 65 – 72.

⁷⁵ MASARYK T. G.: *The Reorganization of Europe*. The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 97 – 103.

⁷⁶ SETON-WATSON, E. R. W.: *Prophet of Defeat*. The New Europe, č. 8, 7. 12. 1916, s. 255 – 256.

⁷⁷ MASARYK. T. G.: *Pangermanism and the Zone of Small Nations*. (Pangermanizmus a zóna malých národov). The New Europe, č. 9, 14. 12. 1916, s. 271 – 277.

⁷⁸ *Wanted – A Foreign Policy* (Chceme zahraničnú politiku). The New Europe, č. 9, 14. 12. 1916, s. 257 – 268.

⁷⁹ *Austria under Francis Joseph* (Rakúsko pod Františkom Jozefom). The New Europe, č. 7, 30. 11. 1916, s. 193 – 201.

⁸⁰ *Nationalism and Internationalism* (Nacionalizmus a internacionalizmus). The New Europe, č. 9, 14. 12. 1916, s. 317 – 320.

⁸¹ *The Fall of the Austrian Cabinet* (Pád rakúskeho kabinetu). The New Europe, č. 9, 21. 12. 1916, s. 315 – 317.

⁸² *Political Factors in Austria-Hungary* (Politické faktory Rakúsko-Uhorska). The New Europe, č. 9, 21. 12. 1916, s. 336 – 344.

⁸³ *The Voices-Britain and America* (Hlasy-Británia a Amerika). The New Europe, č. 11, 28. 12. 1916, s. 321 – 329.

⁸⁴ HYNDMANN, H. M.: *British policy and the Rights of the People* (Britská politika a ľudské práva). The New Europe, č. 11, 28. 12. 1916, s. 329 – 336.

⁸⁵ *Pangermanism and Eastern Question (CENTRAL EUROPE-BERLIN-BAGDADWORLD POWER)*. (Pangermanizmus a východná otázka) (CENTRÁLNA EURÓPA-BERLIN-BAGDAD-SVETOVÁ VEEMOC). The New Europe, č. 1, 1916, s. 2

venuje definícii programu pangermanizmu, jeho teoretickým východiskám a ideovým začiatkom. Podľa neho „*Pangermanizmus znamená v jeho pôvodnom zmysle zjednotenie Nemcov do Veľkého Nemecka* (*Grossdeutschland*)“. ⁸⁶ Správne však upozorňuje, že „*Pangermanizmus bol čoskoro formulovaný v širšom zmysle ako spojenie všetkých teutónických národov, t. j. Škandinávcov, Holanďanov, Anglosasov*“. ⁸⁷ Zdôrazňuje však, že tento program sa stal ideálom malej časti nemeckej intelektuálnej vrstvy. Poukazuje na to, že to bola práve politika germanizácie a centralizácie Jozefa II., ktorá svojím tlakom vyvolala silné národné cítenie mnohých národností Rakúska, ako Čechov, Poliakov, južných Slovanov, Maďarov a Talianov. Tento trend našiel odozvu i u Slovákov, avšak Masaryk ich tu opomenul, čo mu možno do určitej miery vytknúť, nakoľko mohol týmto prispieť k ich zviditeľneniu. Ťažko však posúdiť, čo ho viedlo k tomu, že ich nemenoval. Pripadajú do úvahy dva varianty, prvý je ten, že Slovákov považoval v podstate za Čechov. To však možno viac-menej spochybníť, lebo okrem iného neskôr viackrát vyhlásil, že sa považuje za Slováka. Na tom však nič nemení, ako sa neskôr ukázalo v období ČSR, že stál na platforme politického štátneho československého národa. Druhá alternatíva tkvie v tom, že v tom období považoval za nevhodné zahraničiu prezentovať, že Slováci sú samostatný národ. V takomto prípade by bolo obťažnejšie presadiť vytvorenie samostatného československého štátu. Totižto Slováci ako samostatná národná pospolitosť nebola vtedy známa, alebo len málo, a to úzkemu okruhu odborníkov pre uhorskú národnostnú otázku. Hore uvedené Masarykove oficiálne písomné prejavy teda možno v podstate považovať za diplomaticky prospešné, čo napokon potvrdil ďalší vývoj. Samozrejme, aby sa plasticky zmocnil vývinu koncepcie germanizmu, nemohol nemenovať významných predstaviteľov nemeckej literatúry, ⁸⁸ ktorí mali vplyv na nemecký nacionalizmus a hovorcov národného vzrastajúceho cítenia. Herdera uvádza ako prvého, ktorý v mene národných princípov proklamoval národy ako prirodzené orgány ľudstva, oproti štátnemu národu, ktorý bol umelou organizáciou. Z hľadiska česko-slovenskej otázky je dôležité jeho upozornenie na to, že z pohľadu národnej veci pangermanizmus sa neangažoval zjednotiť nemecké menšiny v diaspórah v Rusku a iných susedných krajinách. Jeho zástanci čoskoro požadovali anexiu susedných slovanských nenemeckých krajín a národov, kde boli nemecké menšiny. „*Na prvom mieste hlásali politické a ekonomické dobytie slovanských národov, kde bolo najviac týchto nemeckých osídlení. Teda po určitom čase úspešnosť pangermánskeho programu a špeciálne znovuzaloženie nemeckej ríše pod vedením Pruska modifikoval pôvodný národný program na štátny politický program*“. ⁸⁹ V praxi to znamenalo vytvorenie nemeckého politického štátneho národa, do ktorého by boli začlenení aj Nenemci, ktorí by mali byť zrejme postupne ponemčení. Toto Masarykovo polopatistické vysvetlenie možno len oceniť a je to dôkaz jeho umenia vystihnúť podstatné črty tohto problému. Mal na mysli, ak by sa pruské Nemecko stalo ázijskou a africkou mocnosťou ako Rusko, Británia, Francúzsko, stalo by sa najväčšou

⁸⁶ *Pangermanism and Eastern Question*. (CENTRAL EUROPE-BERLIN-BAGDAD-WORLD POWER). The New Europe, č. 1, 1916, s. 2.

⁸⁷ *Pangermanism and Eastern Question*. (CENTRAL EUROPE-BERLIN-BAGDAD-WORLD POWER). The New Europe, č. 1, 1916, s. 3.

⁸⁸ T. G. Masaryk sa potom ešte špeciálne venoval v samostatných článkoch, pozri *The Litarature of Pangermanism (I)* The New Europe, č. 2, 26. 10. 1916, s. 57 – 59; *The Litarature of Pangermanism (II)* The New Europe, č. 3, 2. 11. 1916, s. 89 – 92; *The Litarature of Pangermanism (III)* The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, *The Litarature of Pangermanism (IV)* The New Europe, č. 5, 16. 11. 1916, s. 82 – 84.

⁸⁹ *Pangermanism and Eastern Question*. (CENTRAL EUROPE-BERLIN-BAGDAD-WORLD POWER). The New Europe, č. 1, 19. 10. 1916, s. 3.

svetovou mocnosťou. A tak napokon konštatuje na konci článku: „*Pangermanizmus je program na konečné riešenie východnej otázky. Veľká vojna* (1. svetová vojna – pozn. autora) *je smelý pokus usporiadať Európu, Áziu, Afriku – starý svet pod vedením Nemecka.*“ Rozhodne takýto záver článku má svoje opodstatnenie nakoľko bol jasným a dôrazným poukázaním pre vtedajších čitateľov, v čom spočívali zámary pangermánskej politiky moderného Nemecka v danom období. Rozhodne sa v tomto Masaryk nemýlil, lebo mu v tom dal za pravdu ďalší vývoj, ktorý potvrdil realitu nemeckého expanzionizmu.

Masarykova zaťaženosť na pangermanizmus mala svoje pokračovanie v jednom z ďalších čísel krátko existujúceho prvého ročníka The New Europe, kde rozviedol jednu z nadhodených otázok v článku v prvom čísle.⁹⁰ Bližšie sa venoval otázke súčasného vzťahu pangermánskeho fenoménu k malým národom v strednej Európe a snažil sa ju komplexnejšie pokryť v nie dlhej textovej verzii. Týmto faktom sa líši od predchádzajúceho článku, kde sa pangermanizmom zaoberá v širšom kontexte a v globálnom celosvetovom poňatí. Je len samozrejmé, že si pomohol historickým exkurzom, čo považoval za potrebné, aby podporil svoje postoje a názory. Už v úvode to naznačil: „*Súčasný konflikt, v ktorom pangermáni sú mimo domova, aby porazili Slovanov, je jednoducho konečným výrazom tradičného zámeru Nemcov smerom na východ. Ak sa geografický význam hesla ‚Drang nach Osten‘ predĺži a tiež sa doňho zahrnie juhovýchod a juh ako východné vlastníctvo, stane sa tak opravdivým súhrnom nemeckých ambícií.*“⁹¹ Zaujímavé je jeho tvrdenie, že práve výrazom nemeckého *Drang nach Osten* vysvetľuje do určitej miery etnografickú formáciu zóny, ktorá delí západ Európy od východu. K tomu pridáva aj aspekt politický, ktorý sa podieľal a naďalej podieľa na fakte, že Európa v jeho ponímaní má potom tri časti: západ, východ (Rusko) a stred. Je to pozoruhodný názor, ktorý, zdá sa, má svoju logiku. Prvé dve v podstate tvoria veľké národy, nič na tom nemení, že je tam zopár malých národov a tzv. fragmenty národnosti. Práve na strednú časť Európy, obývanú veľkým počtom malých národov, vrátane Slovákov a Čechov, sa od 14. storočia uplatňoval *Drang nach Osten* taktikou germánskych Habsburgovcov, pokiaľ na severe vyvíjali svoj tlak Hohenzollernovci, a to smerom na poľské územie. Počnúc 18. storočím poukázal na to, že štátu v tom pomáhala cirkev a spoločne v tom kráčali ruka v ruke. Túto príležitosť nemohol Masaryk nevyužiť, aby takto náznakov neprejavil svoj nám známy nepriaznivý postoj ku katolíckej cirkvi, ktorý vyvieral z historického vzťahu Čechov k nej. Práve aj tento spoločný faktor v českých a britských dejinách do určitej miery neskôr dopomáhal Masarykovi prelamovať psychickú bariéru pre pochopenie českých a slovenských požiadaviek u politikov a verejnosti Veľkej Británie.

Masarykov článok o vzniku pangermanizmu sa stal vlastne odrazovou platformou pre rozvinutie programu The New Europe v tomto smere a mal byť základom jeho vízie skončiť s pangermanizmom a stopnúť jeho expanzivnosť. Z toho dôvodu považoval za potrebné, aby sa prišlo k prestavbe európskeho územného priestoru. Jasne vymedzil a predznačil autor článku „*The Reorganization of Europe*“⁹², kde sa toho hneď v úvode dožaduje. Pritom sa odvoláva na zodpovedných ministrov a dokonca panovníkov spojeneckých krajín, ktorí vyhlásili, „*že predmetom vojny je vytvoriť na istom základe slobodu malých národov a zničiť prus-*

⁹⁰ *Pangermanism and the Zone of Small Nations*. The New Europe, č. 9, 14. 12. 1916, s. 271 – 277.

⁹¹ MASARYK, T. G.: *Pangermanism and the Zone of Small Nations*. The New Europe, č. 9, 14. 12. 1916, s. 271.

⁹² *The Reorganization of Europe*. (Reorganizácia Európy) The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 97. Článok je uvedený bez autora, ale dá sa predpokladať, že jeho autorom je Seton-Watson ako editor, nakoľko je publikovaný na prednej strane, alebo potom pripadá do úvahy Masaryk.

ky militarizmus.⁹³ Tak v prípade realizácie projektu „Berlin-Bagdad“ a „Berlin-Kahira“, čo znamenalo úzku koalíciu Prusko-Nemecko a Rakúsko-Uhorsko, tak ako to píše v štvrtom čísle *The New Europe* autor článku „*The Reorganization of Europe*“⁹⁴ by Berlín dostal 51 miliónov rakúsko-uhorských občanov, vrátane slovenských. V takomto prípade by aj im neskoršie hrozila germanizácia, ktorá by nahradila maďarizáciu. Súčasne by táto koalícia znamenala, že spojená „Stredná Európa“ by sa „predžila ako súvislá masa od Severného mora a Baltiku k Adriatickému moru, kde sú balkánske štáty pod tlakom zo severu Rakúsko-Uhorska a z juhu Turecka. Napokon táto únia by nemohla odolať nemeckej prevahe.“⁹⁵ Rakúska monarchia by tak poslúžila Berlínu ako priamy most do Ázie a Afriky. Nie je to však jednoduchá záležitosť, lebo podľa autorovho tvrdenia prekážkou je tu v podstate problém Slovanov, ktorí tvoria jej silu a existenciu. Tak ako v hore uvedenom Masarykovom článku je slovanstvo kontra germanizmus jeho hlavným riešeným problémom, rovnako je to i tu. Navyše hrozí určité nebezpečie, pretože Rusko a ním podporované Srbsko, ako aj balkánski Slovanovia sú prirodzenou podporou Slovanov rakúskej ríše, ktorí tvoria väčšinu jej populácie. „*Otázka Rakúsko-Uhorska videná v tomto svetle je otázkou Slovanov – otázkou južných Slovanov i Srbo-Chorvátov a Slovincov; a otázkou Čechov a Slovákov; otázka Poliakov a Rusínov.*“⁹⁶ Poslední menovaní nie sú jediní zo Slovanov, o ktorých západná Európa nevie, ale autor sa zmieňuje aj o malom slovanskom národe, Lužických Srboch, ktorí sa nachádzajú v pruskej oblasti v Brandenbursku a v Sasku, ktorí majú byť podľa neho pripojení k Čechám.⁹⁷ Sú síce v malom množstve, ale z hľadiska spravodlivosti je to správne, nakoľko ich územie, kde sú lokalizovaní, bolo podmanené agresívnym pruským militarizmom. Tento postoj spravodlivého riešenia svedčí tiež o autorstve Setona-Watsona, pre ktorého takéto princípy boli vlastnými. Vidieť tiež túto jeho zásadovosť na príklade Dánov, obývajúcich územie Severného Šlezvicka, a preto by toto teritórium malo byť podľa neho odstúpené Dánsku.⁹⁸ Z pohľadu slovenského problému je veľmi významná skutočnosť, že rozkúskovanie Rakúsko-Uhorska bude zo všetkého sledovať „v prvom rade spojenie Čechov a Slovákov a znovuoobnovenie českého štátu.“⁹⁹ Je to nanajvýš pozoruhodné, že preferuje na prvom mieste tieto dva národy, pre ktoré má byť deštruovaná monarchia, a nie sú to trebárs niektorí z južných Slovanov. Možno s určitosťou tvrdiť, že v pozadí tohto imperatívu je predovšetkým jemu dobre známe ťažké postavenie Slovákov, ktorí si ho môžu za pomoci Čechov zlepšiť, no a potom, samozrejme, Masarykov vplyv a jeho vízia o vzniku uvedeného štátneho subjektu. Z uvedeného dôvodu tvrdí, že „*krájinu kráľovstva Bohemia tvoria najzápadnejšiu vetvu Slovanov a jeho pozícia v srdci Európy mu umožňovala, aby hralo poprednú úlohu v dejinách*“.¹⁰⁰ Autor článku čo najviac historicky zdôvodňuje znovuvytvorenie „českého“ štátu a pri jeho dôležitosti sa dovoľáva Bismarckovho tvrdenia: kto „*ovláda Čechy, ovláda Európu*“.¹⁰¹ Inými slovami vyjadrené, Čechy a existencia štátu Čechov a Slovákov má svoje opodstatnenie, bude určitou formou a priamou bariérou proti

⁹³ *The Reorganization of Europe*. The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 97.

⁹⁴ *The Reorganization of Europe*. The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 97.

⁹⁵ *The Reorganization of Europe*. The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 100.

⁹⁶ *The Reorganization of Europe*. The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 100.

⁹⁷ *The Reorganization of Europe*. The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 102.

⁹⁸ *The Reorganization of Europe*. The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 103.

⁹⁹ *The Reorganization of Europe*. The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 103.

¹⁰⁰ *The Reorganization of Europe*. The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 103.

¹⁰¹ *The Reorganization of Europe*. The New Europe, č. 4, 9. 11. 1916, s. 103. V tejto súvislosti pangermánsky spisovateľ Winterstetten, citujúc Bismarckovu frázu, hlási, že bez Prahy je Nemecko stratené.

projektu Berlin-Bagdad. Sú to v zásade Masarykove myšlienky, ktoré tu autor interpretuje, dopĺňa a obohacuje ich svojimi poznatkami, názormi a postojmi, najmä smerom k Slovákom.

Hungarizmus

Druhý ťažiskový problém z hľadiska slovenských dejín, ktorý tu sledujem, je hungarizmus, lepšie povedané, maďarizácia, a spôsob, ako sa s týmto javom vyrovnávali prispievatelia The New Europe, do akej miery mu venovali pozornosť. Zaiste tu mal rozhodujúci význam postoj samotného hlavného projektanta. Ako bolo už hore spomenuté, v jeho prvom prezentačnom článku sa táto otázka jasne deklaruje: „*obhajoba národných práv a verejného práva, emancipácia podmanených národností strednej a juhovýchodnej Európy spod nemeckej a maďarskej kontroly – taká musí byť naša odpoveď pangermánskemu projektu „Stredná Európa“ a „Berlin-Bagdad“*“.¹⁰² Pomaďarčovaniu sa Seton-Watson intenzívne venoval predtým.¹⁰³ Problém maďarizácie chápal ako dialekticky spojený s pangermánskym problémom a vzájomne integrovaný v jednom celku. Inak povedané, ak sa odstráni syndróm pangermánskeho plánu, odstráni sa aj plán hungarizmu. Vlastne maďarizácia bola predprípravou začlenenia pomaďarčených destinácií na vytvorenie perspektívneho germánskeho štátneho národa i keď si to jej aktéri neuvedomovali. Naopak, editor The New Europe si to uvedomoval, o čom svedčí posledná časť jeho záverečnej vety úvodníka, hore uvedená. V takomto kontexte sa nesie jeho prvý článok o maďarizácii v tom istom čísle s názvom „*The Roumanians of Hungary*“¹⁰⁴, kde okrem iného poukázal na národné motívy samotného Rumunsa, ktoré ho viedli, aby sa stalo spojencom Dohody. Išlo mu o to, aby získalo späť územie uhorského Sedmohradska, kde žila početná rumunská menšina. Pred dohodovými štátmi v tejto súvislosti stála dilema zachrániť či nezachrániť rumunský štát. Autor článku je rozhodne za jeho záchranu, lebo „*rumunské víťazstvo môže znamenať smrteľnú ranu Uhorsku ako upírovi podmanených národností...*“¹⁰⁵ a koniec sna balkánskej hegemonie Bulharska, nemeckého spojenca. V zásade by to viedlo k izolácii Nemecka, čo by napokon, ako sa správne predpokladá, spôsobilo rakúsko-maďarskú pokoru. Na druhej strane porážka Rumunsa by znamenala konsolidáciu línie Berlin-Bagdad a kontrolu veľkého dunajského a čiernomorského priestoru. Tu malo územie rumunského kráľovstva strategický význam pre víťazstvo spojeneckých štátov. To je dôvod, prečo Seton-Watson venoval prvý článok o maďarizácii v Uhorsku práve Rumunom v uhorskom Sedmohradsku a nie Slovákom, hoci v porovnaní s nimi mali celkovo lepšie politické a spoločenské postavenie.¹⁰⁶ Vôbec, Bukurešť rôznymi formami pomáhala

¹⁰² *The New Europe*, The New Europe, č. 1, 1916, s. 1.

¹⁰³ O tom svedčia mnohé články s problémom maďarizácie, ako napr.: *Political prospects in Austria and in Hungary I*, Spectator, 8. jún 1907, č. 4119, s. 896 – 897; *Political prospects in Austria and in Hungary II*, Spectator, 15. jún 1907, č. 4120, s. 936 – 937; *Hungary and Reaction*, Spectator, 70, 20. júl 1907, č. 4125, s. 88 – 89; *Hungary and Reaction*, Spectator, 14. september 1907, č. 4133, s. 358; *Fatal rioting In Hungary*, The Times, 29. október 1907 a iné. Napokon sú to jeho známe knihy o tejto problematike *Racial problems in Hungary* (Národnostná otázka v Uhorsku) a *Corruption and reform in Hungary. A Study of electoral practice*. (Korupcia a reformy v Uhorsku: Štúdia volebných praktík).

¹⁰⁴ SETON-WATSON, R. W.: *The Roumanians of Hungary*. (Uhorskí Rumuni) The New Europe, č. 1, 1916, s. 20 – 27.

¹⁰⁵ SETON-WATSON, R. W.: *The Roumanians of Hungary*. The New Europe, č. 1, 1916, s. 27.

¹⁰⁶ O spoločenskom postavení slovenského národa v komparácii s ostatnými uhorskými národnosťami pozri DANIŠ, V. On the question of nationalism and the status of the Slovak nation in Hungary at the end of the nineteenth and beginning of the twentieth century with emphasis on the Central European context. K otázke nacionalizmu a postavenia Slovákov

rozvíjať národné hnutie svojich súkmeňovcov v Uhorsku, čo malo vplyv na určité napätie medzi Uhorskom a Rumunskom.¹⁰⁷ Napriek tomu má tento textový materiál zo slovenského pohľadu veľký význam. Autor sa v ňom v kontexte historického exkurzu tohto regiónu obratne vyrovnal s podaním krátkého, ale výrazného obrazu o maďarizácii všetkých uhorských národností, čo bolo po prvýkrát pre čitateľov tohto periodika postačujúce. Po rakúsko-maďarskom vyrovaní roku 1867, ktoré bolo sklamaním nielen pre Rumunov Sedmohradska, ale aj iných národností, sa snažili maďarské vládne kruhy vykompenzovať to národnostným zákonom roku 1868, ktorý garantoval Rumunom, ako aj Slovanom Uhorska politickú slobodu a rovnaké národnostné práva. Seton-Watson však upozorňuje, že tento zákon počas minulých rokov, ktorý bol prezentovaný „pre neinformovaný vonkajší svet ako vzor bezpříkladnej tolerancie je mŕtvou písomnosťou v najpresnejšom slova zmysle a pripomína celé to obdobie ako výsledok zámernej politiky celej maďarskej vládnucej vrstvy.“¹⁰⁸ Tu má na mysli cieľenú maďarizáciu aj napriek existencii tohto dokumentu, ktorý, ak by sa šlo paragraf po paragrafe a porovnávalo by sa to s oficiálnymi štatistikami, čo sa týka administratívy, justície, vzdelania atď., tak by sa potvrdila politika maďarizácie, ako veľmi správne k tomu dodáva autor článku. V súvislosti s uvádzanými protestnými aktivitami uhorských Rumunov autor pripomenul slová jedného z najmodernejších premiérov moderného Uhorska Kolomana Szélla, obľúbeného žiaka veľkého Deáka: „*Jednotný maďarský štát je najvyšším cieľom maďarskej politiky a každý politik musí byť nezmieriteľný, aby toto sledoval. Uhorsko musí byť v prvom rade zachované ako maďarská krajina a potom musí byť kultivované, bohaté a progresívne.*“¹⁰⁹ Toto je jeden z viacerých dôkazov, ktoré názorne dokazujú britským čitateľom The New Europe neúprosne diskriminačné a zároveň asimilačné trendy maďarskej politiky voči Nemaďarom, medzi ktorými zaujímali prvé miesto Slováci. Podrobnejšej analýze ich statusu sa Seton-Watson dostatočne venoval v budúcich číslach v roku 1917.

Zoskupenia: novoeurópania a spoločnosť The New Europe Society

V rámci projektu The New Europe sa sformovali dve komunity, ktoré sa líšili spôsobom a okolnosťami vzniku a metódami práce. Obe mali však spoločný cieľ, ktorým bolo vytvoriť nové usporiadanie Európy po ukončení prvej svetovej vojny. Prvoradou úlohou bolo vyriešiť postavenie malých a utláčaných národov na základe rovnoprávnosti, nezávislosti a sebaurčenia. Hlavným ich iniciátorom a organizátorom, ako už bolo hore uvedené, bol R. W. Seton-Watson. Prvá komunita sa vytvorila ako neformálne zoskupenie okolo periodika The New Europe. Vychádzajúc z názvu ich tlačového média môžeme túto skupinu nazvať novoeurópania.¹¹⁰ Nie je to

v Uhorsku na prelome 19. a 20. storočia s dôrazom na stredoeurópsky kontext. In FERENČUHOVÁ, B., GEORGET, Jean-Louis. a kol.: Politické a kultúrne transfery medzi Francúzskom, Nemeckom a strednou Európou (1840 – 1945): prípad Slovenska. Political and cultural transfers between France, Germany and Central Europe (1840 – 1945) Homage a Dominique Lassaigne. Bratislava, Veda 2010, s. 179 – 181, s. 196 – 198.

¹⁰⁷ Težto otázke, celkovému postaveniu Rumunov v Sedmohradsku a vôbec dejinám Rumunov sa Seton-Watson venuje v publikácii *A History of The Roumanians*.

¹⁰⁸ SETON-WATSON, R. W.: *The Roumanians of Hungary*. The New Europe, č. 1, 1916, s. 22.

¹⁰⁹ SETON-WATSON, R. W.: *The Roumanians of Hungary*. The New Europe, č. 1, 1916, s. 24.

¹¹⁰ V slovenských podmienkach máme podobný príklad v neformálnom združení zástupcov inteligencie okolo časopisu Hlas, ktorých nazývame hlasisti. S novoeurópanmi boli na rovnakej platforme, čo sa týka riešenia slovenskej otázky, ktorej ideovým strojcom bol T. G. Masaryk. On v podstate obe zoskupenia v tomto smere ovplyvnil svojou víziou

len formálne pomenovanie, pretože im skutočne išlo o vytvorenie novej Európy, ktorej základom mala byť rovnoprávnosť malých národov a zachovanie ich identity cestou sebaurčenia. To sa mohlo udiť za predpokladu, že víťazom vojny sa stanú dohodové štáty, ktoré boli toho zárukou. V týchto otázkach boli intelektuáli – novoeurópania názorovo jednotní, čím bol ich vplyv v tomto smere silnejší. Celkom úspešne zvládali úlohu tlmočníka národných práv utláčaných národov v britskej spoločnosti, ktorá dovtedy nemala žiadne alebo minimálne poznatky v tejto oblasti. Jednotliví členovia prispievali pravidelne do čísel periodika, kde rozoberali aktuálne problémy medzinárodnej situácie, vývoj vojnových udalostí a vnútorné problémy jednotlivých krajín. Pritom často v nich vychádzali z pohľadu predchádzajúceho historického vývoja a širších historických súvislostí. V tomto smere Slovákom a Čechom patrilo popredné miesto. Ich národnú otázku spolu s inými utláčanými národmi sa prispievatelia periodika snažili napomôcť svojimi článkami. Predovšetkým šlo o to, aby sa problém dostal do programu dôležitých rozhodnutí víťazných svetových mocností po skončení prvej svetovej vojny. V tomto mal nezastupiteľné miesto práve hlavný projektový manažér Seton-Watson, ktorý sa už predtým hlbšie zaoberal slovenskou otázkou ako najnaliehavejšou v celom Uhorsku. Novoeurópania boli predovšetkým akademici z významných európskych univerzít dohodových štátov a krajín, ktoré inklinovali k nim svojou politikou, ako aj z tých, ktoré podporovali hnutie za vytvorenie novej spravodlivej Európy s dôrazom na spravodlivé postavenie malých národov. Seton-Watsonovi sa ich napokon po dvojročnej námahe podarilo získať. Patril medzi nich napríklad veľmi uznávaný historik a zároveň politológ, publicista na otázky strednej a východnej Európy Ernest Denis, profesor z univerzity Sorbona v Paríži.¹¹¹ Ďalej tu zaujímal popredné miesto profesor pražskej univerzity T. G. Masaryk, ktorý bol súčasne v tom období prvým mužom česko-slovenského zahraničného odboja v zahraničí. Ďalej to boli významné akademické osobnosti Veľkej Británie ako profesor F. J. C. Hearnshaw z King's College v Londýne, profesor Ramsai Muir z univerzity v Manchestri, profesor W. Allison Philips z Trinity College v Dubline, profesor H. Spenser Wilkinson z Oxfordu, profesor ruského pôvodu Paul Vinogradov z Corpus Christi College v Oxforde.¹¹² Nechýbali ani osobnosti južnej Európy ako napr. profesor Jovan Cvijić z univerzity v Belehrade,¹¹³ profesor Nicolas Iorga z univerzity v Bukurešti. Samozrejme nemohla chýbať v tomto zoskupení akademická osobnosť z dôležitého dohodového štátu východnej Európy, Ruska. V tomto prípade Seton-Watson získal známeho odborníka profesora Petra Struveho z univerzity v Petrohrade. Členmi tejto komunity boli aj iní, napr. známy odborník na národnostné otázky a tiež politik v samotnom Uhorsku Oszkár Jaszi z Budapešti.¹¹⁴ Títo významní teoretickí odborníci sa okrem publikačnej činnosti niekedy i prakticky podieľali na zámeroch The New Europe. Pomáhali podľa svojich možností osobne lobiť u politikov a dôležitých predstaviteľov spoločenského a politického života vo svojich krajinách vo veci spravodlivého vyriešenia problému malých národov Európy. Spomenieme aspoň príklad profesora Petra Struveho, ktorý zabezpečil doručenie známeho Masarykovho dokumentu *Independent Bohemia* ruskému ministrovi zahraničných vecí.

o vytvorení Československa, ktorú u hlasistov presadzovali Šrobár, Blaho a Štefánek a u novoeurópanov Seton-Watson. Zároveň bol Masaryk akýmsi spojivom oboch týchto združení a aj hlavným ideológom a iniciátorom idey rozbitia Rakúsko-Uhorska a utvorenia samostatného štátu českého a slovenského národa.

¹¹¹ SSEES AL, Fond SEW /17/6/5, List vo francúzštine Ernesta Denisa R. W. Seton-Watsonovi, 1. 10. 1914.

¹¹² The New Europe, 16. 9. 1916, prvá vnútorná strana obalu.

¹¹³ SSEES AL, Fond SEW /17/5/3, list v angličtine Jovana Cvijića R. W. Seton-Watsonovi, 27. 9. 1918.

¹¹⁴ The New Europe, 16. 9. 1916, prvá vnútorná strana obalu.

Druhá komunita v rámci Seton-Watsonovho projektu novej Európy mala byť *The New Europe Society* (Nová európska spoločnosť),¹¹⁵ ktorej vznik plánoval zámerne a cielene. Jej členmi sa mali stať predovšetkým významné britské osobnosti politického a spoločenského života, ktoré sa mali podieľať predovšetkým na formovaní vedomia politickej garnitúry Veľkej Británie v otázke budovania novej Európy. V podstate išlo o to, aby svojím vplyvom, z titulu svojej pozície a významného spoločenského postavenia lobovali u britských významných politikov a štátnikov s cieľom sústrediť ich pozornosť na riešenie otázky neslobodných národov Rakúsko-Uhorska. Teda tej otázky, ktorá sa už úspešne zdôrazňovala skoro jeden rok na stránkach týždenníka *The New Europe*. Táto skutočnosť zvýšila sebavedomie jeho editora, ktorý sa snažil svoju víziu o spravodlivom postavení malých národov zrealizovať, a tomu mala byť táto spoločnosť nápomocná. Preto sa snažil združiť určitý okruh významných osobností, ktoré by boli ochotné sa angažovať. Začalo sa mu v tomto smere spočiatku aj dariť.

Prvá zakladajúca schôdzka spoločnosti *The New Europe Society* sa konala 10. septembra 1917 o 16.00 hod. v budove na ulici Buckingham Gate, č. 26 v Londýne.¹¹⁶ Napriek tomu, že hlavným iniciátorom tejto spoločnosti bol Seton-Watson, nestal sa jej vrcholným predstaviteľom. Sám nepovažoval za vhodné, aby mal tento post, nakoľko mal na to určité dôvody. Bol to predovšetkým jeho pomerne mladý vek. Mal predstavu, že by na čele spoločnosti mala byť politická osobnosť, čím by spoločnosť získala vážny celospoločenský kredit. Vybral si na túto pozíciu významného člena britského parlamentu Davida Daviesa, ktorý mal predpoklady na to, aby *The New Europe Society* ovplyvnila politikov vo veci malých národov. Seton-Watson sa stal radovým členom výboru už aj z toho titulu, že bol veľmi zaneprázdnený prácou okolo periodika *The New Europe*. Preto David Davies, M. P. vodca parlamentnej väčšiny, sa zúčastnil spomínanej prvej schôdzky.¹¹⁷ Poctený bol funkciou predsedajúceho tohto stretnutia. Účastníci schôdzky boli tri osoby, okrem neho i Henry Wickham Steed, Esq.¹¹⁸ – redaktor novín *The Times* a samotný Dr. R. W. Seton-Watson ako jej hlavný iniciátor. S cieľom sformovania spoločnosti prejednali určité náležitosti, ktoré sa týkali splnenia základných podmienok na existenciu a následné fungovanie spoločnosti. Je len samozrejmé, že v prvom rade sa museli zaoberať personálnym zložením výboru. Okrem menovaných mal byť jeho členom výboru A. F. Whyte, M. P., ktorý mal pôsobiť ako výkonný tajomník. O to viac bola jeho účasť vítaná a vzácna, nakoľko išlo o ďalšieho člena parlamentu, ktorého vplyvom sa záležitosti utláčaných národov u príslušných vysokých štátnikov mohli tiež viac presadzovať. Navyše, mal k tomu aj vzťah a záujem, čoho dôkazom sú aj jeho príspevky v týždenníku so sledovanou problematikou. Funkciu zatiaľ stanovili na obdobie troch kalendárnych mesiacov do 31. decembra 1917. Zároveň mu navrhli za túto lehotu peňažnú odmenu v hodnote £ 150, v prípade celého roka by to činilo £ 600. Rátalo sa do budúcnosti s rozšírením výboru spoločnosti, pretože zápisnica z tohto zasadnutia bola zaslaná ďalším dvom novým váženým osobám Ernestovi Bakerovi a Dr. R. M. Burrowsovi.¹¹⁹

¹¹⁵ Hlavným a vôbec takmer jediným zdrojom informácií, ktoré nám umožňujú podrobne zmapovať úlohu a význam *The New Europe Society* v rámci fungovania celého projektu *The New Europe*, sú archívne materiály knižnice Školy slovanských a východoeurópskych štúdií Univerzity College Londýn, fond Seton-Watson (SEW).

¹¹⁶ SSES AL, Fond SEW/2/2 Zápisnica zo schôdzky *The New Europe Society* 10. 9. 1917.

¹¹⁷ Skratka M. P. znamená v angličtine Member of Parliament, slovenský člen parlamentu, na Slovensku je zaužívané vyjadrenie poslanec parlamentu.

¹¹⁸ Esq., skrátene slovo Esquire, čo znamená vážený pán, zvykne sa udávať za priezviskom.

¹¹⁹ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky *The New Europe Society* 12. 9. 1917.

Ich snaha o obsadenie funkcie asistenta tajomníka sa minula účinkom, nakoľko ich predstavám nevyhovoval ani jeden z troch prihlásených na ich inzerát v novinách The Times. Túto otázku sa rozhodli riešiť znovuinzerovaním v nádeji, že sa prihlási im vyhovujúci kandidát.¹²⁰ Na ďalšom stretnutí, v poradí v druhom, ktoré sa konalo už o dva dni neskôr 12. septembra mohli túto skutočnosť konštatovať. Predsedajúci Davies oznámil, že z veľkého počtu prihlásených piatich považuje za najlepších. Prítomní sa rozhodli pozvať na pohovor ním navrhnutých nasledovných štyroch C. W. O'Connora, A. B. Thompsona, Vaughana Daviesa a Arthura Mayhewa. Pritom sa dohodli na tom, že najvhodnejším sa z nich javí O'Connor. Jeho ručiteľom bol Pryor z novín The Times, Wickham Steed z tej istej redakcie prisľúbil sa s ním skontaktovať v danej veci, t. j. odporúčania menovaného na asistenta tajomníka. Napriek tomu zúčastnení neprijali definitívne rozhodnutie, pokým nedostanú ďalšie prihlášky na túto pozíciu.¹²¹ Otázku obsadenia spomínaného asistenta na predchádzajúcej schôdzi sa nepodarilo doriešiť ani na ďalšej. Totižto Steed, ktorý sa jej nezúčastnil, v zaslanom liste navrhovaného O'Connora nepovažoval za vhodného kandidáta. Nemožno posúdiť tento jeho postoj, pretože neuviedol dôvody, bolo to len stručné faktické vyjadrenie. Potom prítomným nezostávalo nič iné, len aby sa dohodli, čo napokon aj urobili. Zo zoznamu adeptov na túto funkciu vypustili nielen menovaného, ale aj A. B. Thompsona Arthura Mayhewa. S týmto cieľom po ukončení schôdze sa konalo stretnutie s ďalšími tromi záujemcami, napriek tomu však inzercia v tomto smere pokračovala.¹²² Konečne po následnom interview so siedmimi uchádzačmi na túto pozíciu sa im podarilo vybrať jedného z nich T. F. A. Smitha, Ph.D., ktorého odporučil Herbert Warren, prezident Magdalen College z Oxfordu, odsúhlasili mu plat 400 libier ročne a na čiastočný úväzok vybrali Barletta.¹²³

Na ďalších poradách sa naďalej riešili otázky personálneho obsadenia vedenia spoločnosti. Výbor sa rozšíril o ďalšieho člena Ernesta Barkera. Do úvahy za člena výboru pripadal i profesor univerzity v Manchestri Ramsay Muir. V budúcnosti sa rátať tiež s A. E. Zimmernom a A. H. Mannom a z toho dôvodu sa rozhodlo, že sa im zašle kópia zakladajúcej listiny spoločnosti.¹²⁴ Napokon na schôdzi 24. septembra 1917 potvrdili zápisom A. E. Zimmerna ako člena výboru. Požiadali Wickhama Steeda, aby urobil určité kroky smerom k A. H. Manovi s ohľadom na jeho neskoršie kooptovanie za člena výboru. Zároveň sa dohodli na ďalších, ktorí sa mali stať členmi výboru. Bol to Herbert Warren, ktorého mal na tento účel kontaktovať Dr. Burrows a Marlow, ktorého si vzal na starosť Whyte. Burrows navrhol pána Garvina a Seton-Watson ho v tom podporil. Ten zase navrhol reverenda Wiliama Templu, o čom sa rozvinula diskusia. Skončili s tým záverom, že o prijatí dotyčného sa definitívne rozhodne na základe vyžiadaných referencií. Listom zase mali požiadať pána Greenwoda o súhlas členstva výboru.¹²⁵ Spomínaný Garvin podľa písomného záznamu zo schôdzky 15. októbra 1917 už bol členom výboru a navyše dostal za úlohu požiadať o členstvo C. P. Scotta. V tomto smere bol poverený aj Whyte, ktorý sa mal obrátiť na pána J. W. Hillsa, M. P., Dr. Campbella Morgana, Sira Franka Younghusbanda a J. A. R. Jacksa a pozvať ich na budúcu schôdzku. Dr. Seton-Watson mal zase požiadať pána Hyndmana. Nie všetci, ktorých požiadali, aby boli členmi výboru, sa kladne postavili k tomuto návrhu, ako

¹²⁰ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 12. 9. 1917.

¹²¹ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 12. 9. 1917.

¹²² SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 14. 9. 1917.

¹²³ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 24. 9. 1917

¹²⁴ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 14. 9. 1917.

¹²⁵ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 24. 9. 1917.

napr. lord Sydenham a Dr. Robertson Nichol, M. P., ktorý sa dokonca nepodpísal v liste, v ktorom poslal svoje odmietavé stanovisko.¹²⁶ Otázky personálneho charakteru ako i materiálneho, finančného a organizačného charakteru sa v podstate riešili do konca roka.

Finančnú stránku mali do určitej miery vyriešenú mesiac po prvej schôdzke. Na začiatku bol pokladník poverený vyplácať hocijaké výdavky podľa svojho zváženía, až pokiaľ nebude ustanovený finančný výbor.¹²⁷ Tento problém sa začal riešiť v polovici októbra 1917 ustanovením za čestného pokladníka pána Whytea na návrh Daviesa. Lepšia finančná situácia im už dovoľovala, aby vzali do prenájmu miestnosti na úradné účely na Victoria Street 39. Za tri roky nájomného mali zaplatiť za sumu 250 libier ročne. Whyte bol poverený zariadiť úradné miestnosti za sumu 200 libier a zároveň spolu s Daviesom zabezpečiť namontovanie telefónu.¹²⁸ Napokon miestnosť Whyte zariadil v hodnote 300 libier.¹²⁹ Tým sa skončili ich zasadnutia na Buckingham Gate, č. 26.

Závažným dokumentom mala byť zakladajúca listina spoločnosti The New Europe Society. Dôležitým sa stal jej obsah, čo si žiadalo vydiskutovanie a jej prijatie si vyžadovalo dlhší čas. Z toho dôvodu sa vec riešila prostredníctvom písomného styku.¹³⁰

Najväčším problémom tejto spoločnosti bola otázka, aký by mal byť jej vzťah k zoskupeniu okolo týždenníka a či má mať vplyv na jeho charakter. V tomto prípade Seton-Watson zastával stanovisko nezávislosti a nezasahovania výboru The New Europe Society do záležitosti redakčného tímu týždenníka. Chápal to ako ovplyvňovanie obsahu jednotlivých príspevkov, ktoré by nemohli byť kritické voči zahraničnej britskej politike. Napokon, táto otázka už nie je predmetom výskumu v tomto článku.

Záver

Touto štúdiou som sa pokúsil načrtnúť obraz o začiatkoch neznámej aktivity v slovenskej odbornej historickej a politologickej obci, osobnosti slovenského dejinného príbehu Roberta Wiliama Seton-Watsona. Bol to svojho druhu ojedinelý a netradičný projekt s názvom The New Europe, ktorý si dal za úlohu ovplyvňovať verejnosť Veľkej Británie a jej predstaviteľov a zrekonštruovať Európu po skončení prvej svetovej vojny. V nej mala prioritné miesto otázka spravodlivého vyriešenia postavenia malých utláčaných národov, kde Slováci zaujímali prvú priečku. Jedinečnou je táto aktivita z toho dôvodu, že s jej myšlienkou prišiel Neslovák a navyše vznikla a realizovala sa nie na Slovensku, ale v zahraničí vo Veľkej Británii, ktorá v tom období spolurozhodovala o svetovej mocenskej politike. Navyše, povedomie politickej špičky tejto svetovej mocnosti bolo nedostačujúce v oblasti spravodlivého riešenia otázky malých národov v Európe, vrátane Slovákov, ktorú naštartoval uvedený projekt. A práve aj jeho pričinením cez projekt The New Europe sa začali v tomto smere pozitívne meniť postoje britskej verejnosti. Vďaka mnohým článkom a komentárom na stránkach odborného časopisu s rovnomenným názvom The New Europe sa oboznámili jeho čitatelia, medzi ktorých patrili i zástupcovia britskej

¹²⁶ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 15. 10. 1917

¹²⁷ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 14. 9. 1917.

¹²⁸ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 15. 10. 1917.

¹²⁹ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 15. 10. 1917.

¹³⁰ SSES AL, fond SEW/2/2/2. Zápisnica zo schôdzky The New Europe Society 14. 9. 1917.

mocenskej garnitúry, s problematikou malých nerovnoprávných národov, Slovákov nevynímajúc. Tento týždenník bol v podstate vyvrcholením Seton-Watsonovej novinárskej publikačnej činnosti, ktorú predtým vyvíjal v rôznych novinových periodikách. V nich sa venoval problémom malých národov v strednej a južnej Európe, teda v podstate v rakúsko-uhorskej územnej destinácii. V prvom rade dostali v nich najväčší priestor Slováci, ktorých považoval, ako už bolo hore uvedené, za národ s najkomplikovanejším statusom. Je len prirodzené, že ich problému dal veľa priestoru v časopise The New Europe. Okrem neho sa slovenskému, resp. česko-slovenskému problému venovali aj iní autori, ale on bol v tomto prípade najaktívnejší a po ňom Masaryk. V tejto súvislosti treba oceniť snahu Seton-Watsona, že zapojil a osobne zaangažoval na slovenskom probléme popri iných malých národoch renomovaných teoretických odborníkov, akademikov mnohých krajín. Tí sa v podstate neformálne združili okolo týždenníka The New Europe a tvorili združenie, ktoré môžeme nazvať novoeurópania. Ich hlavným cieľom sa stalo zrekonštruovanie Európy po prvej svetovej vojne na základoch spravodlivosti, kde malé národy budú svojprávnymi subjektmi. V týchto intenciách sa niesli ich jednotlivé príspevky, ktoré mali byť priamy vzťah, alebo nepriamy vzťah k tejto otázke. Jeho riešenie si Seton-Watson predstavoval aj pomocou známych britských politických a spoločenských osôb, ktoré by k tomu prispeli lobingom u významných mocenských špičiek. Z toho dôvodu sa pokúsil vytvoriť spoločnosť The New Europe Society, ktorá by ich združovala.

Na základe dostupných primárnych a sekundárnych prameňov som toho názoru, že sa mi podarilo zanalyzovať začiatky systematickej Seton-Watsonovej činnosti na spoločensky významnom projekte The New Europe. Má to o to väčšiu cenu, že daná problematika je takmer neznáma a prispievam k jej poznaniu. Tým pádom sa nám javí osobnosť Seton-Watsona omnoho významnejšia pre slovenský dejinný príbeh na začiatku 20. storočia, ktorý bol jedným z dôležitých medzníkov histórie slovenského národa.